

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA FINANČÍ

Analýza pojistného trhu v ČR

Analysis of insurance market in the Czech Republic

Student: Bc. Kamila Zápařková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Martina Borovcová, Ph.D.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra financí

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kamila Zápařková**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6202T010 Finance**
Specializace: **00 Finance**
Téma: **Analýza pojistného trhu v České republice**
Analysis of Insurance Market in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika pojištění a pojistného trhu
3. Metodologie hodnocení úrovně pojistného trhu
4. Analýza pojistného trhu v České republice
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

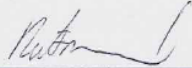
ČEJKOVÁ, Viktória. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 118 s. ISBN 80-247-0137-5.
DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Teorie pojistných trhů*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 223 s. ISBN 978-80-7431-015-7.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martina Borovcová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

Ing. Iveta Ratmanová, Ph.D.
vedoucí katedry

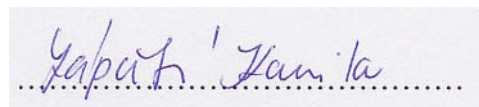

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne 26.4.2013

Bc. Kamila Zápařková

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Ing. Martině Borovcové, Ph.D. za odbornou pomoc, konzultace a cenné rady při zpracování diplomové práce.

Obsah

1 Úvod	5
2 Charakteristika pojištění a pojistného trhu	6
2.1 Charakteristika pojištění	6
2.1.1 Historie pojištění	7
2.2 Vymezení základních pojmů	8
2.2.1 Vznik a zánik pojištění	11
2.3 Pojistný trh	11
2.3.1 Věcný pojistný trh	12
2.3.2 Investiční pojistný trh	13
2.4 Faktory ovlivňující pojistný trh	13
2.4.1 Vnější faktory	14
2.4.2 Vnitřní faktory	15
2.5 Státní dohled a regulace v pojišťovnictví	15
2.5.1 Státní dohled v pojišťovnictví	16
2.5.2 Regulace pojišťovnictví	17
2.5.3 Legislativní rámec v pojišťovnictví	19
3 Metodologie hodnocení úrovně pojistného trhu	21
3.1 Škodovost	21
3.2 Pojištěnost	22
3.3 Předepsané pojistné	22
3.4 Pojistné plnění	24
3.5 Počet vyřízených pojistných událostí	24
3.6 Počet komerčních pojišťoven	24
3.7 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví	25
3.8 Počet uzavřených pojistných smluv	25
3.9 Průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu	26
3.10 Průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost	26
3.11 Koncentrace pojistného trhu	26
4 Analýza pojistného trhu v České republice	28
4.1 Vývoj škodovosti	28
4.2 Vývoj pojištěnosti	30
4.3 Vývoj předepsaného pojistného	32
4.4 Vývoj pojistného plnění	36
4.5 Vývoj počtu komerčních pojišťoven	40
4.6 Vývoj počtu zaměstnanců v pojišťovnictví	43
4.7 Vývoj počtu uzavřených pojistných smluv	44
4.8 Vývoj průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu	47
4.9 Vývoj průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost	49
4.10 Vývoj koncentrace pojistného trhu	50
4.11 Vývoj ukazatele technických rezerv a finančního umístění	53
4.12 Struktura pojistného trhu	56
4.12.1 Životní pojištění	56
4.12.2 Neživotní pojištění	58
4.13 Hodnocení pojistného trhu EU	60
2.13.1 Vývoj ukazatele pojištěnosti v EU	60

4.13.2 Vývoj předepsaného pojistného za členy CEA	62
4.13.3 Vývoj ostatních ukazatelů za členské země CEA	64
5 Závěr	70
Seznam použité literatury	72
Seznam zkratk	
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	

1 Úvod

U každého člověka se v životě vyskytnou situace, které nějakým způsobem ovlivňují jeho každodenní život. Každý ekonomický subjekt, ať už FO či PO, může eliminovat následky nahodilých událostí. Z toho důvodu vstupuje na pojistný trh s jasným cíle, najít optimální pojistnou ochranu proti negativním událostem. Na pojistném trhu se střetává nabídka a poptávka po pojistné ochraně. Význam pojištění neznamena pouze poskytování pojistné ochrany, dáva také finanční jistotu jednotlivcům, podnikům, rodinám a mnoha dalším lidem.

Pojišťovnictví patří mezi nejvýznamnější odvětví ekonomiky a má nezastupitelnou pozici v sektoru národního hospodářství. Spolupráce odvětví pojišťovnictví a bankovního sektoru přispívá k růstu ekonomické situace a finančního trhu dané země. Pojistný trh se velmi výrazně prolíná do trhů finančních. Historie pojištění spadá do dávné minulosti, již v těchto dobách se lidé snažili zmírnit nebo odstranit finanční následky vzniklé v důsledku nepříznivých situací. Postupným vývojem se pojištění dostává do takové podoby, jakou lidé znají dnes.

V květnu roku 2004, díky vstupu České republiky do Evropské unie, se stal český pojistný trh nedílnou součástí jednotného evropského pojistného trhu. Od tohoto okamžiku se českému pojišťovnictví otevírá prostor pro rozvoj pojistného trhu.

Cílem diplomové práce je provedení analýzy pojistného trhu v České republice, zhodnocení vývoje celého pojistného trhu od počátku až do současnosti. Provést porovnání českého pojistného trhu s trhem EU, za použití hlavních ukazatelů úrovně trhu a poukázat na možné rozdíly, které jsou na těchto trzích.

Diplomová práce je rozdělena do tří kapitol. Teoretická část provádí charakteristiku pojištění a pojistného trhu, vymezení základních pojmů, které úzce souvisí s oblastí pojišťovnictví, popsána je také segmentace a regulace pojistného trhu a subjekty, které na pojistném trhu působí. V navazující kapitole jsou podrobně popsány kvantitativní a kvalitativní ukazatele, pomocí kterých se provádí analýza pojistného trhu. V poslední kapitole je, za pomoci zmíněných kvalitativních a kvantitativních ukazatelů úrovně, provedena analýza českého pojistného trhu a také některých významných ukazatelů a oblastí evropského pojistného trhu.

2 Charakteristika pojištění a pojistného trhu

Kapitola je věnována základní charakteristice pojištění, jeho členění a vysvětlení podstaty pojistného trhu. Dále bude tato kapitola zaměřena na charakteristiku pojišťovnictví, segmentaci pojistného trhu a popis subjektů, které na pojistném trhu působí. Budou zde uvedeny faktory, které mají vliv na pojistný trh. Závěrem této kapitoly bude popsána regulace a státní dohled v pojišťovnictví. Publikace, z kterých se bude v této kapitole vycházet, Čejková (2002), Ducháčková (2009), Majtánová, Daňhel, Ducháčková a Kafková (2006), Ducháčková, Daňhel (2010).

2.1 Charakteristika pojištění

Ekonomický subjekt má k dispozici dvě možná řešení, jak se finančně vyrovnat s nahodilými událostmi. První možností je krytí důsledků těchto událostí z vlastních zdrojů, nebo zdrojů cizích, tedy samopojištěním. Druhou možností je využití pojištění a tedy přesun rizika na instituci, která provozuje pojištění. Z toho vyplývá, že pojištění představuje nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti. Z pohledu finanční kategorie představuje pojištění tvorbu, rozdělování a užití pojistného fondu k úhradě peněžních potřeb ekonomických subjektů. Při tvorbě těchto rezerv není ani tak důležitá velikost jednotlivých příspěvků účastníků pojištění, ale spíše to, jakou bude mít velikost celková vytvořená rezerva. Tato rezerva musí být dostatečně velká na to, aby pokryla úhradu negativních důsledků nahodilosti všech účastníků pojištění.

Pojištění patří mezi finanční služby, kdy předmětem této služby je poskytnutí pojistné ochrany za předem stanovenou finanční částku. Z právního pohledu představuje pojištění právní vztah, který je zakotven v pojistné smlouvě. Jedná se o vztah, ve kterém na sebe pojistitel přebírá závazek poskytnout pojištěnému pojistnou ochranu a to za částku, která je přesně stanovena a definována v pojistné smlouvě. Naopak na druhé straně se klient, tedy pojištěný, zavazuje v pojistné smlouvě platit pojišťovně za poskytnutou pojistnou ochranu pravidelnou platbu.

U pojištění jako služby často není jasné, zda příslušná událost nastane. Nikdy není dopředu znám ani časový okamžik nastání nahodilé události ani jak velký dopad bude tato událost mít.

Pojmy pojištění a pojišťovnictví jsou úzce spojeny s řízením národního hospodářství. Pojišťovnictví představuje specifické odvětví ekonomiky, které je reprezentováno specializovanými institucemi, a to komerčními pojišťovnami.

2.1.1 Historie pojištění

První záznamy o pojištění pocházejí z období kolem roku 2000 před n. l. Pojištění bylo spojováno především s krytím ztát, které vznikaly v souvislosti s přepravou zboží. V tomto období bylo složité odlišit od sebe pojišťovací činnost od činnosti podpůrné či charitativní. Počátky pojišťovnictví je tak možné charakterizovat pomocí následujících rysů:

- pojištění bylo soustředěno v uzavřených skupinách osob,
- pojištění zahrnovalo druhořadou část obyvatelstva (řemeslníky, kupce),
- při pojišťování nebyl důsledně oddělen pojistitel a pojistník,
- pojištění mělo převážně vzájemnostní charakter, obsahovalo ale i prvky komerčního pojištění.

V souvislosti s pojištěním se hovoří také o rozvoji lidské společnosti. Je zde patrná snaha o zmírnění nebo odstranění finančních následků, které jsou způsobeny v důsledku nepříznivých nahodilých událostí. Pojištění funguje na bázi vzájemnostního pojištění. V tomto případě se jedná o pojišťovací spolky, které shromažďovaly finanční prostředky a částečně z nich kryly následky vzniklých nepříznivých nahodilých událostí jednotlivých členů spolku.

Od poloviny 18. století docházelo k institucionalizaci a především v přímořských státech Evropy začaly vznikat první pojišťovny. Později se pojišťovny začaly objevovat i ve vnitrozemí a v roce 1827 vznikla na našem území První česká vzájemná pojišťovna. V poskytovaném pojištění se nejvíce preferovanými odvětvími jeví především námořní pojištění, požární pojištění a životní pojištění.

O komerčním pojištění se začalo mluvit na počátku 19. století v souvislosti s rozvojem námořní dopravy. Pojištění začalo také fungovat na bázi námořních půjček. Jednalo se o půjčku na celou výši ceny přepravovaného zboží. Pokud bylo zboží bez závad dopraveno na místo určení, obchodník vrátil vypůjčený obnos i s vysokými úroky. Pokud však zboží nebylo dopraveno na dané místo, půjčku nemusel přepravce vracet. Později se začaly vyskytovat i pojišťovny, které byly zakládány ve formě akciové společnosti. Při krytí příliš velkých rizik se začalo mluvit o zajištění.

Koncem 19. století se začínají postupně prosazovat zásahy státu do pojišťovnictví a to díky monopolizaci a rozvoji hospodářství. V důsledku toho se začíná uplatňovat především vznik sociálního pojištění v jednotlivých státech a současně dochází k regulaci komerčního pojištění. Pro názornost zde budou uvedeny nástroje, které stát používá pro regulaci komerčního pojištění. Mezi tyto nástroje patří:

- Uplatňování tzv. koncesního principu, což znamená, že pro založení nových pojišťovacích institucí na území našeho státu je zapotřebí schválení státního orgánu,
- ukládání pojišťovacím institucím ze zákona povinnost tvorby tzv. zabezpečovacích fondů,
- provádění kontrolního dohledu hospodaření pojišťoven na základě výkazů o jejich činnosti,
- sledování a kontrola úrokových měr, používaných při kalkulaci pojistného,
- regulování nástrojů pro investování pojišťoven, jako např. upřednostňování investic do státních cenných papírů, které nesou nejnižší riziko,
- používání tzv. kvótování aktiv, které znamená stanovení kvóty pro jednotlivé způsoby uložení aktiv pojišťoven.

2.2 Vymezení základních pojmů

Pojišťovnictví je tedy specifické odvětví ekonomiky, které se zabývá pojišťovací, zajišťovací a zprostředkovatelskou činností v oblasti pojištění. Pojišťovnictví zahrnuje jak pojišťovací instituce, tak další subjekty, které na pojistném trhu působí. Mezi hlavní subjekty pojistného trhu patří **pojišťovna**. Pojišťovnou se rozumí specifická finanční instituce, právnická osoba, která má oprávnění k provozování pojišťovací činnosti na území daného státu. Hlavním předmětem činnosti pojišťovny je přebírat smluvně definovaná rizika svých klientů na sebe samou. Pojišťovna získává za to, že poskytuje pojistnou ochranu, od svých klientů pojistné.

Pojišťovny je možné klasifikovat a to dle několika hledisek. Z hlediska zaměření činnosti se pojišťovny člení na:

- univerzální pojišťovny, které provozují pojistné produkty v oblasti životního i neživotního pojištění,
- životní pojišťovny, které se zaměřují pouze na životní druhy pojištění,
- neživotní pojišťovny, které se zabývají provozováním pouze neživotních druhů pojištění,

- specializované pojišťovny, které se zaměřují na určitý druh nebo odvětví pojištění, např. úvěrové pojištění a jiné.

Pojišťovna, kromě své hlavní činnosti, hospodaří s dočasně volnými peněžními prostředky. Komerční pojišťovny mají snahu o dosažení co největšího výnosu z pojišťovací činnosti, ale i z operací na finančním trhu. Vzájemné a státní pojišťovny mohou fungovat i na neziskovém principu.

Z hlediska právní formy členíme pojišťovny na:

- komerční pojišťovny (akciové společnosti),
- vzájemné (družstevní) pojišťovny.

Mezi klientem a pojistitelem tvoří na pojistném trhu mezičlánek pojišťovací zprostředkovatelé. **Pojišťovací zprostředkovatelé** jsou samostatné podnikatelské subjekty, které působí na pojistném trhu jako zprostředkovatelé pro případné kupce a prodejce služby v oblasti pojištění. Cílem těchto zprostředkovatelů je uzavření pojistné smlouvy mezi pojišťovnou a pojistníkem. Pojišťovací zprostředkovatel má snahu nalézt optimálního pojistitele pro daného zákazníka dle jeho požadavků. Pojišťovací zprostředkovatel je dle podmínek českého pojistného trhu charakterizován jako fyzická nebo právnická osoba, která poskytuje odbornou činnost a poradenství v oblasti pojišťovnictví. Tuto činnost poskytuje zprostředkovatel za předem stanovenou částku. Česká národní banka vede veřejně přístupný registr pojišťovacích zprostředkovatelů, do kterého musí být všechny osoby, vykonávající tuto zprostředkovatelskou činnost zapsány. V rámci pojistného trhu mají pojišťovací zprostředkovatelé velký význam. Široká síť těchto osob umožňuje zprostředkovat více obchodů pro dané pojišťovny a tím je dosahováno většího množství obchodů a také vyššího zisku pro pojišťovny.

Mezi pojišťovací zprostředkovatele lze zařadit **pojišťovací agenty**. Ti vykonávají zprostředkovatelskou činnost na základě smlouvy, kterou uzavřou s jednou nebo více pojišťovnami. Pro tyto pojišťovny poté sjednávají pojištění jejich jménem a jsou za tyto poskytnuté služby odměňováni. Dalším ze zprostředkovatelů jsou **pojišťovací makléři**. Ti pracují na základě smlouvy nebo plné moci od klienta, pro kterého na pojistném trhu hledají optimální pojistnou ochranu. Pokud pojišťovací agent spolupracuje jen s jednou pojišťovnou, mluvíme o **výhradním pojišťovacím agentovi**. Ten také na základě povolení od pojistitele může inkasovat pojistné. Zprostředkovatelskou činnost jménem a na účet jedné nebo více pojišťoven vykonává **vázaný pojišťovací zprostředkovatel**. Ten již nemá pravomoc od pojistitele na inkasování pojistného plnění. Dojde-li, na základě písemné smlouvy mezi

pojišťovacím agentem nebo pojišťovacím makléřem, ke spolupráci, tento zprostředkovatel se nazývá **podřízený pojišťovací zprostředkovatel**. Ten neinkasuje pojistné ani také ani nezprostředkovává pojistné plnění, ale jedná a plní pouze pokyny pojišťovacího zprostředkovatele.

Mezi další subjekty působící na pojistném trhu patří **likvidátoři pojistných událostí**. Likvidátor na pojistný trh vstupuje v případě, nastane-li pojistná událost, která je definována v podmínkách pojistné smlouvy. Ze strany pojišťovny posléze dochází k likvidaci pojistné události. Likvidace je specifikována jako soubor činností spojených s finančním vypořádáním pojistné události. Z šetření musí vyplynout, zda existuje povinnost pojišťovny plnit pojistné plnění a v jakém rozsahu. Likvidátor pojistných událostí je fyzická nebo právnická osoba vykonávající na základě smlouvy uzavřené s pojišťovnou, jejím jménem a na její účet, šetření nutné ke zjištění velikosti pojistného plnění. Aby tyto osoby mohly být zapsány do veřejně přístupného registru samostatných likvidátorů pojistných událostí, který spravuje Česká národní banka, musejí být splněny podmínky důvěryhodnosti a odpovědné způsobilosti.

Pojištění je chápáno jako nástroj, pomocí kterého ekonomické subjekty řeší negativní důsledky nahodilosti. Je nutné především předvídat a eliminovat možná nebezpečí a negativní důsledky. S tím vším souvisí pojem riziko. **Riziko** se v ekonomii i dalších vědách používá v souvislosti s nejistými jevy a je chápáno jako možnost vzniku událostí, kdy výsledek je odchylný od cíle s určitou objektivní pravděpodobností. Pojistnou ochranu poskytují pojišťovny proti čistému riziku, které je charakteristické pouze negativními dopady nahodilých událostí. **Pojistné riziko** představuje míru pravděpodobnosti vzniku pojistné události, která je vyvolaná pojistným nebezpečím. **Pojistně-technické riziko** pojišťovny je definováno jako možnost vzniku odchylky, ať už kladné, či záporné, od pojišťovnou stanovených předpokládaných celkových nákladů na škodní průběh a správní režii.

Pojistné představuje předem zaplacený poplatek za přenesení negativních důsledků nahodilosti z podnikatelských subjektů na pojišťovnu. V praxi tento pojem znamená přenesení pojistných rizik na pojišťovnu. Pokud dojde ke vzniku pojistné události, vyplátí pojistitel pojištěnému **pojistné plnění**, což představuje finanční náhradu za vzniklou škodu.

Podle způsobu financování existují dva způsoby financování pojištění. Pojištění lze rozdělit na pojištění sociální a pojištění komerční, soukromé. **Pojištění sociální** je koncipováno jako pojištění povinné, které zahrnuje úhradu tzv. sociálních rizik v rozsahu daném rozhodnutím státu. **Pojištění komerční**, tedy soukromé pak zahrnuje krytí rizik ekonomických subjektů, obvykle v návaznosti na jejich rozhodnutí a potřeby. Takové pojištění zpravidla vzniká na základě uzavření pojistné smlouvy. Ta představuje dvoustranný

právní akt, na jehož základě vzniká pojištění. Pojistná smlouva se vyhotovuje v písemné formě podle platných právních předpisů. Pojistnou smlouvou se rozumí smlouva o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje, v případě vzniku nahodilé události ve sjednaném rozsahu plnění, poskytnout pojistné plnění. Naopak pojistník se v pojistné smlouvě zavazuje platit pojistiteli pojistné. Pojistnou smlouvu lze sjednat i ve prospěch jiné osoby, např. rodiče sjednají pojistné ve prospěch dítěte.

Do pojištění vstupuje pojistitel na straně jedné a pojistník na straně druhé. **Pojistitele** představuje pojišťovací instituce, tedy pojišťovna, fungující na daném pojistném trhu. **Pojistník** je osoba, která uzavřela pojistnou smlouvu s pojišťovnou a je povinna platit pojistné. **Pojištěný** je ten, na jehož život, majetek, zdraví nebo odpovědnost za škodu se pojištění vztahuje. Dojde-li ke smrti pojištěného, vzniká právo na pojistné plnění **obmyšlené osobě**, která je určena v pojistné smlouvě pojistníkem. Osoba, které vzniklo právo na pojistné plnění, se potom nazývá **oprávněná osoba**. **Pojistná doba** je doba, na kterou je sjednáno pojištění. V případě, že nastane pojistná událost, má pojištěný, na základě uzavření pojistné smlouvy, právo na pojistné plnění. **Pojistné období** představuje určité časové období, které je stanovené v pojistné smlouvě a za které se platí pojistné.

2.2.1 Vznik a zánik pojištění

Vznik a zánik pojištění jsou vymezeny v Zákoně č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Pojištění vzniká dle podmínek pojistné smlouvy. Pokud se jedná o soukromé pojištění, vzniká zpravidla prvním dnem po uzavření pojistné smlouvy. Pojištění může být také platné již v den uzavření pojistné smlouvy nebo naopak později, to vše ale po dohodě mezi pojišťovnou a pojištěným. Zánik pojištění může nastat z různých důvodů. Těmi mohou být uplynutí doby pojištění u pojištění, které je sjednáno na dobu určitou, výpovědi ze strany pojistníka či pojistitele, nezaplacením pojistného, dohodou mezi oběma účastníky pojištění, odstoupením od smlouvy jednoho nebo druhého účastníka pojištění, změnou vlastnictví pojištěného majetku nebo smrtí pojištěné osoby.

2.3 Pojistný trh

Pojistný trh je místo, kde se setkává nabídka a poptávka po pojistné ochraně. Jedná se o systém vztahů mezi klientem a institucí, která uskutečňuje pojišťovací činnost. Pojistný trh se řídí podle všeobecných podmínek a to jak ekonomických tak i legislativních. Snahou tohoto trhu je neustálý vývoj a nabídka co největší komplexnosti služeb pro uspokojení potřeb a

přání zákazníků. Je to místo, kde se setkává výrobce a spotřebitel a pomocí tržní ceny se uskutečňuje nabídka a poptávka po pojistné ochraně.

Pojistný trh funguje na principu shromažďování a přerozdělování peněžních prostředků. V souvislosti s pojistným trhem však nemluvíme o fondech, ale o rezervách. Tyto rezervy se v pojišťovnictví vytváří pro případ úhrady náhodných potřeb. Nelze předem říci, zda budou v budoucnu použity na spotřebu či akumulaci. Jejich použití je spojeno se splněním příslušných podmínek daných zákonem či vyhláškou. Rozčlenění pojistného trhu na investiční pojistný trh, který se prolíná do trhů finančních a věcný pojistný trh, na kterém hraje hlavní roli nabídka a poptávka po pojistných produktech. Mezi základní kritéria rozdělení pojistného trhu patří nejen předmět činnosti pojistitele a pojistné riziko, které může pojistitel podstoupit, ale i nabízené pojistné produkty. Pojišťovny, které se pohybují na pojistném trhu, mají snahu chovat se jako podnikatelské subjekty a proto chtějí být co nejvíce konkurenceschopné. Hlavním smyslem podnikání pojišťoven je oblast pojištění a dále možnost investování dočasně volných peněžních prostředků. Podle předmětu činnosti pojistitele, který je rozhodujícím kritériem tohoto členění, lze pojistný trh členit na dva samostatné segmenty:

- věcný pojistný trh, na kterém se střetává nabídka a poptávka po pojištění a zajištění,
- investiční pojistný trh, na kterém dochází k investování dočasně volných peněžních prostředků.

2.3.1 Věcný pojistný trh

Věcný pojistný trh představuje produkty, které pojistný trh nabízí. Hlavním cílem pojišťoven na tomto trhu je nabídnout zájemcům o pojištění pojistné produkty v životním a neživotním pojištění. Věcný pojistný trh lze rozčlenit podle předmětu pojištění a zajištění na:

- trh životního pojištění (orientuje se na riziko dožití nebo úmrtí),
- trh neživotního pojištění (lze zařadit např. pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění nemoci, pojištění majetku a jiné).

Podstatou **životního pojištění**, které se orientuje na riziko dožití nebo úmrtí, je vyplacení dohodnuté pojistné částky v případě, pokud se pojištěný dožije konkrétního data, které je stanoveno v pojistné smlouvě, nebo v případě, pokud pojištěná osoba předčasně zemře. U **neživotního pojištění** se vychází z toho, že pojistné plnění uhradí pojišťovna pojištěnému na základě škody, která vznikne pojistnou událostí. U neživotního pojištění není nikdy jisté, zda pojistná událost nastane v průběhu trvání pojištění, či nikoli a pokud nastane, tak kolikrát. Pojistné plnění je vypláceno jen v případě, že pojistná událost nastala. Neživotní pojištění

kryje celou řadu rizik, která mohou nastat jako např. požár, havárie, odpovědnost, nemoc a jiná další rizika.

2.3.2 Investiční pojistný trh

Na věcném pojistném trhu dochází k získání finančních prostředků a jejich investování. Pojišťovna jako podnikatelský subjekt investuje dočasně volné prostředky v rámci zákonem stanovených limitů tak, aby přinášely výnos. To také dokazuje skutečnost, že existence investičního pojistného trhu navazuje na fungování věcného pojistného trhu. Finanční prostředky jsou pojišťovnou soustředovány do rezerv. Prostředky z rezerv životního pojištění jsou určeny k dlouhodobým investicím. Investovat lze do cenných papírů, akcií obchodních společností, nemovitostí a také do uměleckých děl. Naopak prostředky z rezerv neživotního pojištění jsou určeny pro dlouhodobé investice tak, aby v případě, že dojde k pojistné události, byly tyto rezervy vysoce likvidní.

Pojistné rezervy mají rozdílný charakter u rizikových pojištění, kde se vytvářejí rezervy na vyrovnání výkyvů v pojistném plnění nebo vyrovnání časového nesouladu mezi přijatým a vyplaceným pojistným plněním a jiný charakter mají u rezervotvorného pojištění. Zde je pro tyto rezervy důležité, že celé přijaté pojistné, sloužící ke krytí budoucích závazků z pojištění, plyne do pojistně technických rezerv. Budoucí závazky z těchto pojištění mají dlouhodobý charakter, a proto jsou dočasně volné peněžní prostředky z těchto rezerv používány na realizaci dlouhodobých investic na finančním trhu. Pokud se pojišťovna rozhodne své dočasně volné finanční prostředky investovat, rozhodující je pro ni likvidita aktiv, do kterých by případně investovala a míra finančního zhodnocení. Nejčastěji investují pojišťovny svůj volný kapitál do dlouhodobých cenných papírů s pevně stanovenou úrokovou mírou nebo do státních cenných papírů či pokladničních poukázek, jelikož jsou bezrizikové. Pojišťovny tak díky investování volných finančních prostředků získávají stálé zdroje dodatečných příjmů.

2.4 Faktory ovlivňující pojistný trh

Na fungování pojistného trhu má vliv mnoho faktorů. Tyto faktory, ovlivňující pojistný trh, je možné rozdělit na vnější faktory a vnitřní faktory.

2.4.1 Vnější faktory

Mezi vnější faktory, ovlivňující pojistný trh, lze zařadit především ty, které působí na pojistný trh zvenčí. Patří mezi ně především základní makroekonomické veličiny, jako jsou vývoj a objem hrubého domácího produktu (HDP), ekonomická úroveň, inflace, vývoj nezaměstnanosti apod. Tyto vnější faktory ovlivňují stabilitu finančního trhu, proto se také jejich vývoj promítne i na trh pojistný, kde podnikají pojišťovny a zajišťovny.

Předvídat a přesně zjistit nelze všechny ukazatele, ale např. počet obyvatel, objem výdajů domácností a jejich struktura a také peněžní příjmy obyvatel lze předvídat a dle statistických šetření i zjistit konkrétní údaje. Možné chování potenciálních klientů předurčuje strukturu a objem příjmů a výdajů domácností.

Vývoj a objem hrubého domácího produktu souvisí s faktorem ekonomické úrovně. Prostřednictvím sledování ukazatelů úrovně pojistného trhu je prokázán vliv ekonomické úrovně na vazby mezi vývojem a objemem hrubého domácího produktu a ukazateli pojištěnosti. Poptávku a zájem o pojištění zvyšuje vyšší úroveň rizika a jeho vliv je vidět u životního pojištění. Vyšší ekonomická úroveň umožňuje lidem ukládat větší objem peněžních prostředků do zabezpečení rizik, která souvisí se životem a zdravím lidí a lidé si také šetří na stáří.

Vedle velikosti a vývoje hrubého domácího produktu je potřeba z vnějších faktorů zmínit i vývoj inflace a vývoj nezaměstnanosti. Budoucí vývoj těchto zmíněných ukazatelů lze předvídat pouze s omezenou přesností. Vývoj a výše těchto základních makroekonomických veličin, které ovlivňují prostřednictvím podnikání pojišťovny a zajišťovny, nepřímo ovlivňuje do jisté míry také rozsah činností a chování subjektů pojistného trhu.

Na životní pojištění má negativní vliv rostoucí inflace a to z toho důvodu, že je-li inflace příliš vysoká, lidé mohou ztrácet zájem o poskytované životní pojištění a mohou své peněžní prostředky soustřeďovat jinam.

V neposlední řadě je důležité zmínit, že situaci na pojistném trhu ovlivňuje i činnost ostatních pojišťoven a zajišťoven, které se pohybují na tomto trhu. Hospodaření pojišťoven a zajišťoven, společně s nakládáním s dočasně volnými finančními prostředky, má velký vliv na ostatní pojišťovny a zajišťovny na pojistném trhu.

2.4.2 Vnitřní faktory

Mezi vnitřní faktory lze zařadit především ty, které působí na pojistný trh zevnitř. Patří mezi ně především silné státní zásahy, které jsou uskutečňovány prostřednictvím dozoru v pojišťovnictví. Konkrétně se jedná o povinnosti nákupu některých pojištění jako zákonné formy pojištění a také smluvní povinná pojištění. Stát reguluje pojistný trh i pomocí vyhlášek, zákonů a jiných právních dokumentů. Aby nedocházelo k porušování předpisů a také v zájmu ochrany pojištěných, kontroluje stát dodržování všech těchto předpisů. Těmito zásahy je do značné míry ovlivněn vývoj, členění, struktura a v neposlední řadě také velikost pojistného trhu. I předmět pojištění ovlivňuje pojistný trh a zájem o pojištění. Pomocí předmětu pojištění lze ovlivnit počet uzavřených pojistných smluv a to může mít v konečném důsledku vliv na celý pojistný trh. Dalšími významnými faktory, které ovlivňují pojistný trh a jeho členění jsou subjekty a jejich chování na pojistném trhu. Mezi tyto hlavní subjekty patří pojištěný a pojistník. K nim lze zařadit i zprostředkovatele pojištění, který na pojistném trhu tvoří mezičlánek mezi pojištěným a pojistníkem. Pojistník a pojištěný vytváří svým zájmem poptávku po pojištění. Hlavní úlohou pojistitele je nabízet a prodávat pojištění, která jsou na pojistném trhu žádána. Musí ale přitom dodržovat všechny právní předpisy a nařízení. Zprostředkovatelé, kteří na pojistném trhu tvoří mezičlánek mezi pojistníkem, pojištěným a pojišťovnou mají poměrně širokou škálu úkolů. Mimo nabídky pojištění poskytují i služby v oblasti řízení rizik a poradenství ve finančních otázkách. Na pojistném trhu fungují i zajišťovatelé, kteří svou činností umožňují rozdělit existující rizika na více subjektů. Na trh vstupují jen tehdy, pokud pojistitelé projeví zájem o zajištění. Asociace pojišťoven se kromě zastupování práv a zájmů svých členských komerčních pojišťoven při jednání s orgány státní správy a zahraničními partnery zabývají hledáním společných řešení v metodologicko-odborných otázkách a problémech členských pojišťoven. Asociace se zabývají výchovou, vzděláním, vydavatelskou činností a dalšími činnostmi.

2.5 Státní dohled a regulace v pojišťovnictví

Pojišťovnictví společně s bankovníctvím patří ve vyspělých ekonomikách k nejvíce regulovaným odvětvím. Je to důsledkem toho, že krachy bank, pojišťoven a penzijních fondů mají špatný vliv na důvěru lidí v celý společenský systém i ekonomiku. Jako první byl zřízen státní dohled v bankovníctví, které představuje finanční páteř ekonomiky a posléze byl zřízen i dohled v pojišťovnictví.

2.5.1 Státní dohled v pojišťovnictví

Existence státního dohledu v pojišťovnictví vyplývá ze specifík pojišťovací činnosti. Úkolem státního dohledu v pojišťovnictví je kontrola nad vedením a činnostmi pojišťoven, zda dostatečně dodržují zájmy pojištěných subjektů a zabezpečují širokou nabídku produktů, o které je na trhu zájem. Cílem dohledu je také kontrola pojišťoven, zda nabízí produkty a hospodaří tak, aby v jakékoli situaci byly schopny plnit své závazky.

Státní dohled v České Republice do 31. 3. 2006 vykonávalo Ministerstvo financí ČR. Od 1. 4. 2006 převzala na základě zákona č.57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, dohled Česká národní banka. Stalo se tak na základě ukončení činnosti a dohledu nad finančním trhem institucí s názvem Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění (ÚDPP) Ministerstva financí ČR.

Orgán státního dozoru nad pojišťovnictvím vykonává 4 oblasti činnosti, a to:

- **povolovací činnost**, která zahrnuje udělování povolení k provozování pojišťovací či zajišťovací činnosti,
- **legislativní činnost**, která je zaměřena převážně na přípravu návrhů právních předpisů upravujících oblast pojišťovnictví,
- **kontrolní činnost** pojistitelů, zajišťatelů, pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí, která je především zaměřena na dodržování právních předpisů, kontrolu činností jednotlivých podnikatelských subjektů, které musí být shodné s uděleným povolením, kontrolu splnitelnosti závazků z pojišťovací a zajišťovací činnosti, způsob tvorby a použití technických rezerv a v neposlední řadě také plnění opatření vydaných orgánem státního dozoru,
- **ostatní činnosti**, které jsou převážně zaměřené na poradenské služby pojišťovnám, popřípadě konzultace v oblasti pojišťovnictví, přičemž v rámci této činnosti také:
 - spolupracuje s jinými správními úřady a institucemi,
 - spolupracuje s mezinárodními organizacemi a zahraničními úřady,
 - vede seznamy odpovědných pojistných matematiků,
 - vede seznamy zprostředkovatelů pojištění,
 - vede seznamy nucených správců,
 - vede seznamy likvidátorů oprávněných provádět likvidaci pojišťovny nebo zajišťovny,

- vede registry pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí.

Díky kontrolní činnosti může státní orgán dozoru odhalit pomocí vhodných opatření případnou nesolventnost a zabránit zadlužování pojišťovny a případnému čerpání finančních prostředků ze společných garančních fondů. Pokud při své kontrolní činnosti nalezne orgán dohledu nedostatky v hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny či dojde k porušení povinností pojišťovny, může orgán státního dozoru učinit tyto kroky:

- rozhodnout o přednostním použití zisku či snížení základního kapitálu,
- vydat požadavek na změnu personálního obsazení vedení pojišťovny či zajišťovny,
- nařídit předložení ozdravného plánu pojišťovny,
- zavést nucenou správu na danou pojišťovnu,
- pozastavit oprávnění k uzavírání pojistných smluv,
- převést část pojistného kmene na jinou pojišťovnu,
- odebrat povolení k provozování pojišťovací či zajišťovací činnosti.

Nutnost existence státního dozoru v pojišťovnictví je dána samotnou povahou pojišťovací činnosti. Důvodem existence regulace v pojišťovnictví je také to, že se v odvětví soustřeďuje velké množství kapitálu. Hlavním cílem regulace v pojišťovnictví je:

- ochrana klientů využívajících pojistné produkty,
- zabezpečení stability odvětví pojišťovnictví a důvěryhodnosti konkrétních institucí,
- podpora transparentnosti při provozování pojišťovacích služeb.

2.5.2 Regulace pojišťovnictví

Pojišťovnictví je odvětví, ve kterém se pohybuje velké množství kapitálu. V pojišťovnictví jsou pro úhradu pojistného plnění vytvářeny pojistné rezervy. Realizace pojišťovací služby prostřednictvím těchto rezerv vede k potřebě regulace v otázce hospodaření s těmito rezervami. Je proto logické, že právě určení povinností tvořit určité druhy těchto rezerv a poté regulace hospodaření pojišťovny s těmito rezervami je brána jako nutnost ochrany klientů pojišťoven pomocí státního dozoru.

Aktuálně je na pojistných trzích nabízena široká škála pojistných produktů, což je dáno také otevřením pojistného trhu v podmínkách EU a potenciální klienti pojišťoven jsou

ovlivňování při výběru pojistných produktů celou řadou faktorů. Nabídka jednotlivých druhů pojištění je různorodá a pro potenciálního klienta je velmi obtížné si vybrat pojistnou ochranu tak, aby vyhovovala všem jeho požadavkům a splňovala jeho finanční možnosti. Klienti si také díky složitější orientaci mezi nabízenou pojistnou ochranou nejsou schopni ověřit, zda služba odpovídá ceně stanoveného pojistného. Z těchto faktorů vyplývá potřeba existence státní regulace v pojišťovnictví.

Pojem regulace představuje konstruování pravidel pro správné fungování finančních institucí, kdy instituce státního dozoru zabezpečují dodržování stanovených pravidel, aby bylo dosaženo výše uvedených cílů regulace. Regulace v pojišťovnictví může být uskutečňována pomocí různých metod regulace, ke kterým zejména patří:

- vymezení možných investičních instrumentů pro investování pojišťoven a kvótování aktiv,
- přímá regulace ceny pojištění,
- určování (popř. ovlivňování) výše technické úrokové míry,
- sledování podoby pojistných produktů (prostřednictvím schvalování všeobecných pojistných podmínek),
- kontrola hospodaření pojišťoven prostřednictvím materiálního dohledu,
- stanovení zákonných pojištění,
- podpora využívání některých pojistných produktů (zejména prostřednictvím daňového zvýhodnění),
- regulace vstupu na pojišťovací trh (udělování licencí k pojišťovací, zprostředkovatelské činnosti a další činnosti související s provozováním pojištění),
- vymezení právních forem k provozování pojišťovací činnosti,
- vymezení požadavků na způsobilost k činnosti pojišťovacích zprostředkovatelů a likvidátorů pojistných událostí,
- vymezení obsahu pojistné smlouvy jako základního dokumentu vymezujícího vztah mezi pojistníkem a pojišťovnou,
- vymezení povinných rezerv pojišťoven z hlediska jejich zaměření a metod tvorby,
- sledování finančního zdraví pojišťoven (splnitelnost závazků pojišťoven) a tím i sledování solventnosti pojišťoven.

2.5.3 Legislativní rámec v pojišťovnictví

Ve vyspělých zemích bývá pojistný trh a tedy samotné pojišťovnictví upraveno dle potřebných zákonů, právních úprav a vyhlášek, které musí osoby nebo společnosti, pohybující se na trhu, dodržovat. Jedná se o následující zákony a vyhlášky:

- *Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví*, který udává základní pravidla a rámec pro podnikání v odvětví pojišťovnictví. Zákon byl v roce 2009 novelizován o příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje podmínky pro provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti, vymezuje činnost státního dozoru v pojišťovnictví a také stanovuje pojistně technické rezervy, které musí pojišťovny dle tohoto zákona vytvářet. Upřesňuje také kvótování aktiv a podmínku solventnosti;
- *Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí*, upravující podmínky podnikání pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů, činnost těchto podnikatelských subjektů na pojistném trhu a vymezuje základní předpoklady k výkonu této činnosti;
- *Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů*. Tento zákon upravuje vztahy účastníků pojištění, které vzniklo na základě pojistné smlouvy, upravuje vztahy mezi účastníky v pojištění, vymezuje základní pojmy v souvislosti s obsahem pojistné smlouvy nebo podmínky vzniku, změny, přerušení či zániku pojistné smlouvy;
- *Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením*. Zákon upravuje penzijní připojištění se státním příspěvkem u penzijních fondů, činnost penzijních fondů a státní dozor nad penzijním připojištěním a změny některých zákonů souvisejících se zavedením penzijního připojištění;
- *Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření*. Zákon upravuje důchodové spoření u penzijních společností, práva a povinnosti plynoucí z důchodového spoření, nároky z důchodového spoření, pojištění důchodu u pojišťovny;
- *Zákon č. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)*. Zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a také

upravuje zřízení České kanceláře pojistitelů, její právní postavení, organizaci a předmět činnosti;

- dále sem patří občanský, daňový a obchodní zákoník.

Česká republika, jako člen Evropské unie, se řídí dle legislativních norem Evropské unie ve všech přístupech k pojišťovnictví a regulaci pojišťovnictví. ČR je součástí Jednotného evropského pojišťovacího trhu, kde pro hlavní fungování tohoto trhu jsou dány 3 obecné principy jako:

- svoboda základních subjektů,
- volný pohyb kapitálu,
- svoboda poskytování služeb.

Evropská unie uplatňuje princip jednotného povolování pojišťovací činnosti. Pokud má pojišťovna povoleno provozovat pojišťovací činnost z domovského státu, který je členem EU, má možnost provozovat tuto činnost ve všech členských zemích, aniž by na ni byl vyvíjen nějaký nátlak či diskriminační podmínky na území daného státu. Orgán státního dohledu domovského státu je pak odpovědný za finanční zdraví pojišťovny, solventnost a má možnost stanovit pravidla pro své licenční řízení. Vývoj legislativy v pojišťovnictví v rámci EU je možné charakterizovat jako dlouhodobý pro jednotný pojistný trh jak u životního pojištění, tak i pro neživotní pojištění.

3 Metodologie hodnocení úrovně pojistného trhu

Jelikož má pojišťovnictví a pojistný trh ve všech vyspělých tržních ekonomikách významné postavení a pojistný trh je vždy součástí finančního trhu, je zde vazba na ukazatele hodnocení národního hospodářství dané země. Proto je důležité, aby byly tyto ukazatele dostatečně posuzovány a zhodnocovány na makro a mikro úrovni tak, aby co nejlépe pomohly k hodnocení daného trhu.

Ukazatele pojistného trhu slouží k hodnocení vývoje pojistného trhu. Hodnotit pojistný trh není jednoduchá záležitost a je třeba znát vývoj ukazatelů úrovně pojistného trhu. Pomocí těchto ukazatelů lze sledovat vývoj pojistného trhu za určitá období, vyhodnocovat tyto sledované údaje a odvozovat předpokládaný vývoj pojistného trhu v budoucnu.

Výběr ukazatelů úrovně pojistného trhu je vhodné sestavovat takovým způsobem, aby byl trh hodnocen pokud možno komplexně jako celek a tyto ukazatele by se měli shodovat s ukazateli, které se používají ve vyspělých ekonomikách. Je to důležité především proto, aby bylo možné tyto ukazatele porovnávat s ukazateli jiných vyspělých zemí a posuzovat funkčnost pojistného trhu dané země a vyhodnotit jeho úroveň.

Ukazatele je možné rozdělit na dvě významné skupiny. První skupinu budou tvořit **ukazatele kvalitativní**, mezi které patří ukazatel škodovosti a ukazatel pojištěnosti. Druhou skupinu budou tvořit **ukazatele kvantitativní**, mezi které patří předepsané pojistné, pojistné plnění, počet komerčních pojišťoven, počet zaměstnanců v pojišťovnictví, počet uzavřených pojistných smluv, průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu, počet vyřízených pojistných událostí, průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost a koncentrace pojistného trhu.

3.1 Škodovost

Škodovost, nebo-li škodní průběh, patří mezi poměrové ukazatele a vyjadřuje poměr mezi výší poskytnutých pojistných plnění a předepsaným pojistným za dané pojistné období. Ukazatel škodovosti se udává v procentech a lze jej členit jako škodovost v životním pojištění a škodovost v neživotním pojištění. V souvislosti se škodovostí není možné mluvit o údajích, který bychom našli ve statistických tabulkách. Je potřeba tento ukazatel vypočítat podle výše zmíněného poměru ukazatelů poskytnuté pojistné plnění ku předepsanému pojistnému.

$$\text{Škodovost} = \frac{PPL}{PP} \cdot 100, \quad (3.1)$$

kde PPL vyjadřuje poskytnuté plnění a PP předepsané pojistné.

Výsledná škodovost by měla v procentním vyjádření vyjít menší než výsledné netto pojistné a také by neměla dosahovat 100 % přijatého pojistného. Pokud by však výsledná škodovost byla vyšší, než je výsledné netto pojistné, znamenalo by to, že se jedná o ekonomicky nevyrovnané pojištění. V zájmu pojistitelů by se konečná hodnota škodovosti měla pohybovat v co nejnižších číslech. Čím nižší je hodnota škodovosti, tím více je zabezpečena rentabilita pojištění.

3.2 Pojištěnost

Agregátní ukazatel pojištěnosti je jedním ze základních ukazatelů, pomocí kterých je hodnocena úroveň pojistného trhu. Pojištěnost, stejně jako škodovost, představuje poměrový ukazatel, který v procentním vyjádření určuje kapacitu pojistného trhu. Ukazatel pojištěnosti vyjadřuje poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu v běžných cenách (HDP). Abychom mohli zjistit výši pojištěnosti v České republice, potřebujeme znát výši předepsaného pojistného za všechny komerční pojišťovny, působící na našem trhu. Dále je potřeba znát výši hrubého domácího produktu v běžných cenách.

$$Pojištěnost = \frac{PP}{HDP}, \quad (3.2)$$

kde PP představuje předepsané pojistné a HDP hrubý domácí produkt.

Pokud bychom chtěli znát celkovou možnost pojišťování na daném trhu, museli bychom si zjistit rozsah pojistného pole, který tuto celkovou možnost pojišťování vyjadřuje. Pojistné pole představuje soubor majetku, předmětů, osob a jiných jevů, které existují v daném státě nebo zemi a je možné je pojistit. Pojištěnost odráží schopnost pojistného trhu dosáhnout dané pojistné pole. Pojištěnost je na pojistném trhu dosahována ve výši 100 % jen v případě zákonného pojištění a tedy povinného. Pokud mluvíme o dobrovolném pojištění, velikost pojištěnosti je ovlivňována řadou faktorů, jako např. pravděpodobností rizika, cenou pojištěného majetku v porovnání s cenou poskytnuté pojistné ochrany, ekonomickou úrovní státu či finančními dopady realizace rizika na daný ekonomický subjekt a mnoha dalšími faktory.

3.3 Předepsané pojistné

Předepsané pojistné představuje jeden z mnoha hlavních ukazatelů rozsahu, úrovně a významu pojistného trhu. Předepsané pojistné představuje peněžní částku, která je stanovena

na dohodnuté pojistné období. Podle výše této částky lze komerční pojišťovny seřadit a roztrždit na pojistném trhu určité země či oblasti. Tento ukazatel je tedy považován za důležitý z hlediska výkonnosti komerčních pojišťoven.

Předepsané pojistné konkrétně představuje konečnou částku pojistného po odečtení slev a připsaných přírážkách, kterou má uhradit klient pojišťovně.

Z pohledu konkrétní komerční pojišťovny pak tento ukazatel představuje souhrn plateb od svých pojistníků za určité období, které pojišťovny inkasují za převzetí rizika místo pojistníků.

Pokud nedojde k úhradě předepsaného pojistného ve stanoveném období nebo předem dohodnuté lhůtě, pojišťovna má nárok ponechat si doposud placené pojistné a pojištěnému pojištění zaniká. Předpis pojistného je obecně brán jako seznam všech položek pojistného, které se v daném časovém rozpětí mají uhradit pojišťovně.

Předepsané pojistné lze dělit na předepsané pojistné na životní pojištění a na předepsané pojistné na neživotní pojištění.

Část předepsaného pojistného podle uzavřených pojistných smluv, které časově souvisí s probíhajícím účetním obdobím, bez ohledu na to, zda pojistné bylo zaplaceno nebo bude jeho část či celé zaplaceno v dalším účetním období se nazývá zasloužené pojistné. Nezasloužené pojistné lze poté charakterizovat jako část předepsaného pojistného podle uzavřené pojistné smlouvy, která časově souvisí s následujícím účetním obdobím, bez ohledu na to, zda pojistné bylo zaplaceno.

Pokud by konkrétní pojišťovna chtěla zjistit svůj obrát, musí sečíst předepsané pojistné podle všech uzavřených pojistných smluv, tedy nejen nových pojistných smluv, které byly uzavřeny v dané účetním období, ale i smluv, které jsou stále platné a byly uzavřeny v předchozích účetních obdobích.

Poté po odečtení nákladů pojišťovny představuje předepsané pojistné základ pro výpočet daně z příjmu pro pojišťovny.

Celkový objem předepsaného pojistného na pojistném trhu ovlivňují samy pojišťovny, které na daném trhu působí. Objem předepsaného pojistného by měl být vyšší, avšak pojišťovny díky konkurenčnímu boji o každého klienta nastavují takové ceny předepsaného pojistného, aby byly pro spotřebitele co nejpříznivější, avšak zapomínají na to, že se tyto hodnoty promítají do celkového objemu a ten nepředstavuje takový nárůst za celý pojistný trh, jak by si někteří pojistitelé představovali.

3.4 Pojistné plnění

Pojistné plnění představuje především peněžní plnění nebo naturální náhradu klientovi při vzniku pojistné události. Pojistnou smlouvou se pojišťovna zavazuje, že při vzniku pojistné události, podle toho, jak je to stanoveno v pojistné smlouvě, vyplatí pojistné plnění.

Stejně jako u předepsaného pojistného se pojistné plnění dá vykazovat na pojistné plnění u životního pojištění a také pojistné plnění u neživotního pojištění. U životního plnění, pokud nastane pojistná událost, je vždy klientovi pojišťovny vyplacena částka, tedy pojistné plnění. Mluvíme-li však o pojistném plnění u neživotního pojištění, nikdy není jisté, zda po dobu trvání pojištění nastane pojistná událost a pokud nastane, tak kolikrát. Pojistné plnění je vyplaceno jen v případě, že pojistná událost opravdu nastala.

Součtem všech pojistných plnění dostane daná pojišťovna částku, kterou vyplatila, nebo se zavázala vyplatit pojištěným či poškozeným osobám za určité období. Tato částka představuje náklady vynaložené na pojistné plnění a pro pojistitele představuje nárůst tohoto ukazatele nepříznivý jev.

3.5 Počet vyřízených pojistných událostí

Pojistné plnění je vyplaceno jen tehdy, pokud jsou splněny všechny podmínky a náležitosti, které jsou stanoveny v pojistné smlouvě. Pro zjištění, zda bylo dodrženo všech podmínek, ustanovených podle pojistné smlouvy, dochází k likvidaci pojistné události. Likvidace pojistné události představuje souhrn pracovních postupů, kdy cílem likvidace je zjistit škodu a poskytnout pojištěnému pojistné plnění. Likvidace začíná šetřením, zda existuje povinnost pojišťovny plnit pojistné plnění a v jakém rozsahu.

Z toho vyplývá, že počet vyřízených pojistných událostí je tedy důležitým ukazatelem úrovně pojistného trhu především proto, že představuje konečný efekt pojištění. Finální počet vyřízených pojistných událostí představuje události, jež byly zlikvidovány ze strany pojistitele, a byla stanovena hodnota pojistného plnění. Ukazatel počtu vyřízených pojistných událostí se odvíjí od vyplaceného pojistného plnění. Čím více bude vypláceno pojišťovnou pojistné plnění, tím více se bude zvyšovat počet vyřízených pojistných událostí ze strany pojistitele.

3.6 Počet komerčních pojišťoven

Ukazatel počtu komerčních pojišťoven představuje jeden ze základních ukazatelů, který je používán v mezinárodní ekonomické teorii i praxi. Z počtu pojišťoven v dané

ekonomice lze vyčíst údaje o vyspělosti a vývoji daného pojistného trhu. Počet pojišťoven na trhu může také vypovídat o tom, jak velká je regulace pojišťovnictví a pojistného trhu v dané ekonomice. Tento ukazatel však nabyl na významu až v době, kdy zanikl monopol jedné pojišťovny a vzniklo tak konkurenční prostředí mezi pojišťovnami.

Právě díky zvyšujícímu se počtu komerčních pojišťoven se zesiluje také konkurence na pojistném trhu. Na trhu by mělo působit takové množství pojišťoven, aby si mohly vzájemně konkurovat, vytvářely dostatečnou nabídku produktů a poskytovaly individuální přístup svým klientům podle jejich potřeb.

3.7 Počet zaměstnanců v pojišťovnictví

Počet zaměstnanců v pojišťovnictví je ukazatel, který dává představu o úrovni daného pojistného trhu, a to z pohledu jeho personálního obsazení. Tento ukazatel do jisté míry souvisí s předchozím ukazatelem, tedy počtem komerčních pojišťoven na daném pojistném trhu. Funguje zde zákon přímé úměrnosti, kdy pokud se zvyšuje počet komerčních pojišťoven na trhu, zvyšuje se tím pádem i počet zaměstnanců na tomto trhu. Nelze se však jen zaměřovat na absolutní počet zaměstnanců v pojišťovnictví, je třeba brát v úvahu i produktivitu práce těchto zaměstnanců a způsob jejich práce.

V oblasti pojišťovnictví působí velké množství skupin zaměstnanců. Největší uskupení tvoří tzv. pojišťovací zprostředkovatelé. Jedná se o samostatnou skupinu osob, jejichž úkolem je navázání kontaktu s kupci a prodejci pojišťovací služby a jejichž cílem je uzavírání pojistných smluv. Zprostředkovatelé tvoří důležitý mezičlánek mezi klientem a pojišťovnou. Další skupinou osob tvoří finanční poradci, kteří jsou odborně vzdělaní v oblasti pojišťovnictví, a jejich úkolem je poradenská činnost v této oblasti. V nespolední řadě do skupiny zaměstnanců patří i ti, kteří zajišťují správu a chod pojišťovny.

3.8 Počet uzavřených pojistných smluv

Pojistná smlouva je obecně brána jako smlouva o finančních službách, která je základem pro vznik pojištění. Pojistná smlouva musí mít ve většině případů písemnou formu, výjimku mají pouze krátkodobá pojištění do 1 roku. Než dojde k uzavření pojistné smlouvy, je třeba přijmout návrh podaný pojistitelem ve stanovené lhůtě jím určeným. Poté už svým podpisem nebo zaplacením pojistného akceptuje pojištěný návrh pojistné smlouvy a ta se stává platnou. Pojistitelem je poté vydáno potvrzení o uzavřeném pojištění a to ve formě pojistky.

Počet uzavřených pojistných smluv udává přesný počet uzavřených pojistných smluv a také odhaluje efektivnost práce komerčních pojišťoven a tím i úroveň pojistného trhu. Čím vyšší je počet uzavřených pojistných smluv, tím lépe. U tohoto ukazatele je však jedna nevýhoda a to fakt, že podle ukazatele počtu uzavřených pojistných smluv nelze zjistit, na jakou dobu jsou pojistné smlouvy uzavřeny a ani na jaké částky.

3.9 Průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu

Průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu představuje další z kvantitativních ukazatelů, který dává představu o tom, jak dochází k vývoji průměrného předepsaného pojistného, které je stanoveno na předem určené pojistné období a připadá na jednu pojistnou smlouvu.

Pro pojistitele je žádoucí, aby hodnota tohoto ukazatele rostla v čase. Čím vyšší hodnoty dosahuje předepsané pojistné na jednu pojistnou smlouvu, tím vyšší finanční částku bude mít pojistitel k dispozici.

3.10 Průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost

Ukazatel průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost zobrazuje průměrné peněžní nebo naturální plnění komerční pojišťovny, které připadá na jednu vzniklou pojistnou událost. Pojistné plnění je vyplaceno na základě údajů v pojistné smlouvě. Ukazatel je nejvíce používán v souvislosti s posouzením celkové škodovosti v konkrétním druhu pojištěného rizika a pojistné události. Lze jej vyjádřit poměrem vyplacených pojistných plnění ku počtu vyřízených pojistných událostí. Jeho výše se bude odvíjet od vývoje velikosti vyplacených pojistných plnění a od počtu vyřízených pojistných událostí. Bude-li se hodnota tohoto ukazatele pohybovat v co nejnižších číslech, pro pojistný trh to bude příznivé, jelikož každé vyplacené pojistné plnění komerční pojišťovny pro danou pojišťovnu představuje výdaj.

3.11 Koncentrace pojistného trhu

Koncentrace pojistného trhu je velmi významný ukazatel úrovně pojistného trhu, který je sledován ve většině ekonomicky vyspělých zemí. Udává, jaký podíl na celkovém předepsaném pojistném mají jednotlivé pojišťovny, které na daném pojistném trhu působí.

V praktickém použití se nejčastěji koncentrace pojistného trhu měří pomocí Herfindahlova-Hirschmanova indexu (dále jen HHI). Uvedený index lze vypočítat podle vztahu

$$HHI = \sum_{i=1}^n x_i^2, \quad (3.3)$$

kde n je počet všech pojišťoven na pojistném trhu, x_i je podíl i -té pojišťovny na celkovém obratu pojistného trhu.

Hodnota HHI by měla být maximálně 10 000. Pokud dojde k situaci, že hodnota HHI je 10 000, znamená to, že na trhu existuje čistý monopol a při dokonalé konkurenci na tomto trhu konverguje k nule. Výsledné hodnoty indexu je pak možné zařadit do jedné ze tří skupin.

1. vysoko koncentrované odvětví, když $HHI > 1\,800$,
2. středně koncentrované odvětví, když $1\,000 < HHI < 1\,800$,
3. nízko koncentrované odvětví, když $HHI < 1\,000$.

Herfindahlův-Hirschmanův indexu vypovídá o míře koncentrace ve sledovaném odvětví. Pokud nastane situace, kdy hodnota HHI dosáhne v rozmezí od 1 000 do 1 800, znamená to, že v pojistném odvětví neexistuje žádný silný vůdce s podílem trhu 40% a jedná se o středně koncentrované odvětví. Pokud však hodnota HHI dosahuje okolo 1 000, je to znamení nízko koncentrovaného odvětví, kdy žádná firma nemá na pojistném trhu dominantní postavení a podíl jednotlivých subjektů na tomto trhu je malý nebo stejný.

4 Analýza pojistného trhu v České republice

Ve výše uvedených kapitolách je teoreticky popsán každý z významných ukazatelů pojistného trhu. Ve čtvrté kapitole diplomové práce bude provedena analýza pojistného trhu v České republice. Kapitola je tedy věnována praktickému zjištění a znázornění hodnot k hodnocení úrovně českého pojistného trhu. Pomocí ukazatelů úrovně pojistného trhu bude z pohledu pojišťoven hodnocena úroveň pojistného trhu v České republice, a to na základě údajů, získaných z výročních zpráv České asociace pojišťoven (dále jen ČAP) za období 2000 až 2011. Hodnocení ukazatelů probíhá na základě údajů ČAP.

4.1 Vývoj škodovosti

Ukazatel škodovosti představuje první z kvalitativních ukazatelů úrovně pojistného trhu. Vyjadřuje poměr mezi výší poskytnutých plnění a výší předepsaného pojistného. Jelikož se ukazatel škodovosti vypočítává z těchto dvou ukazatelů vývoje, je patrné, že právě tyto ukazatele budou mít vliv na vývoj škodovosti.

Výsledná hodnota škodovosti znamená, jak pojistné plnění zatíží 1 Kč přijatého pojistného. Znamená to, že pokud vezmeme výslednou hodnotu celkové škodovosti v roce 2009, která činila 49,96%, ve vyjádření z pohledu pojistníka tato hodnota představuje to, že z 1 Kč přijatého pojistného bylo vyplaceno 0,49 Kč na pojistné plnění. V souvislosti s ukazatelem škodovosti je vždy v zájmu pojistitelů, aby tato hodnota byla co nejnižší. Čím nižší je hodnota škodovosti, tím lépe je zabezpečena dostatečná rentabilita pojištění. Pokud je však hodnota škodovosti nad 100%, vyplývá z toho, že se celá částka předepsaného pojistného využívá na výplatu pojistného plnění, což pro trh není hodnota příznivá. V následující tabulce 4.1 je zobrazen vývoj celkové škodovosti a to v životním a neživotním pojištění za celý český pojistný trh v období 2000- 2011.

Tabulka 4.1 Vývoj škodovosti na českém pojistném trhu (v %)

Rok	Celková škodovost	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
2000	53,61	45,39	57,67
2001	49,92	43,75	53,47
2002	63,44	36,31	78,91
2003	55,75	36,27	68,12
2004	51,10	52,34	50,32
2005	44,81	41,45	46,67
2006	45,55	39,02	49,79

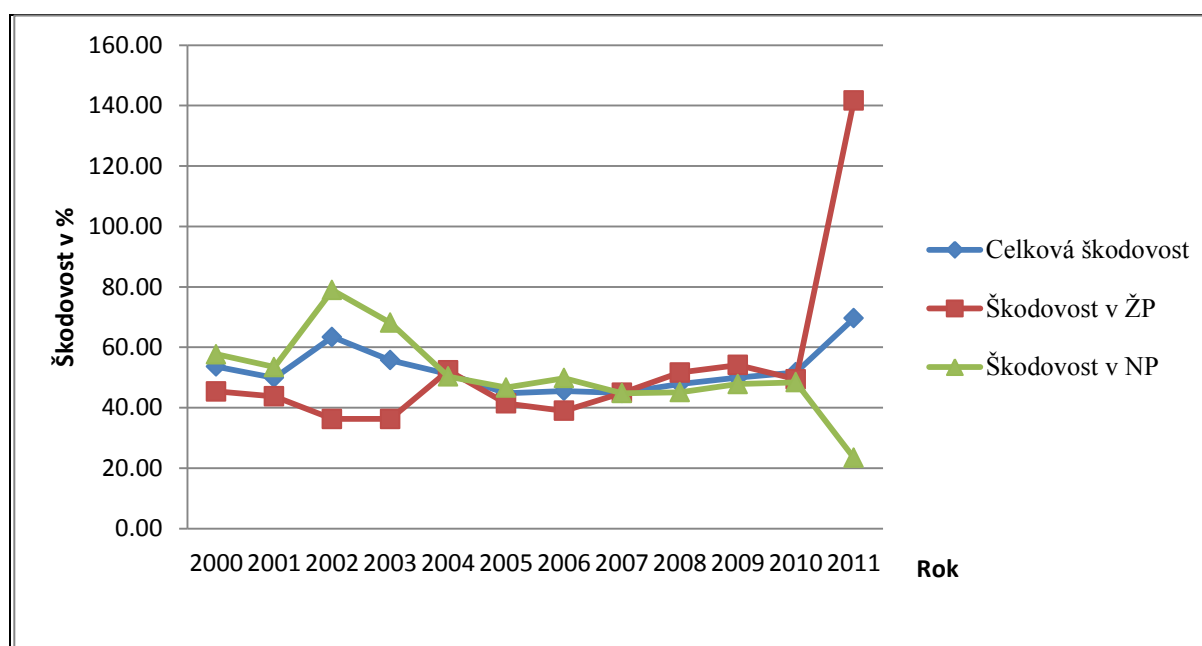
2007	44,87	44,91	44,82
2008	47,91	51,65	45,12
2009	49,96	54,15	47,83
2010	51,71	49,43	48,40
2011	69,59	141,63	23,45

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

Ukazatel celkové škodovosti má nestálou tendenci vývoje, a to jak v životním, tak v neživotním pojištění. Roste i klesá střídavým tempem. Ukazatel celkové škodovosti dosahoval na pojistném trhu nejvyšších hodnot v roce 2002-63,44 % a v roce 2011 dokonce 69,59 %. Pro pojistitele to znamená, že v těchto letech museli vynakládat z 1 Kč přijatého pojistného téměř 0,70 Kč na pojistné plnění. Z pohledu pojistitele je lepší, když se hodnota celkové škodovosti pohybuje v co nejnižších číslech. Ve zbývajícím sledovaném období se hodnota celkové škodovosti pohybuje v rozmezí 45-55 %.

U ukazatele škodovosti v životním pojištění nedocházelo k žádným prudkým výkyvům ve sledovaném období až do roku 2010. Nejpříznivějších hodnot dosáhl ukazatel v roce 2003, kdy hodnota škodovosti v životním pojištění dosahovala 36,27 %. Naopak v roce 2011 došlo k výraznému nárůstu hodnoty na 141,63 %. Tento nárůst nastal v důsledku prudkého zvýšení vyplaceného pojistného plnění v životním pojištění, které se zvýšilo téměř dvojnásobně oproti předcházejícímu roku. Jelikož se ukazatel škodovosti vypočítává z vyplaceného pojistného plnění a předepsaného pojistného, měl tento nárůst vliv na celkovou hodnotu škodovosti v životním pojištění v tomto roce. Tato hodnota měla vliv na vývoj celkové škodovosti v roce 2011.

Ukazatel škodovosti v neživotním pojištění dosahoval nejvyšší hodnoty v roce 2002, a to 78,91 %. Nárůst hodnoty oproti předchozímu roku byl zapříčiněn povodněmi, které zasáhly v tomto roce téměř celé území ČR. Docházelo k likvidacím pojistných událostí a tím i k zvyšování hodnoty vyplaceného pojistného plnění v neživotním pojištění. Od tohoto roku se hodnota škodovosti v neživotním pojištění snižuje i zvyšuje, avšak ne již nijak výrazně. Nejnižšího a také nejlepšího výsledku dosáhl ukazatel škodovosti v neživotním pojištění v roce 2011, kdy hodnota dosáhla 23,45 % díky absenci větších katastrofických škod, což bylo velmi přijatelné pro pojistitele, kteří se na pojistném trhu vyskytují. Pro lepší přehlednost tabulky 4.1 je zde graf 4.1.

Graf 4.1 Vývoj škodovosti na českém pojistném trhu (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

4.2 Vývoj pojištěnosti

Ukazatel pojištěnosti představuje druhý z kvalitativních ukazatelů úrovně pojistného trhu. Hodnota pojištěnosti představuje poměr předepsaného pojistného na hrubém domácím produktu (HDP) v běžných cenách. Pojištěnost se zjišťuje jak za celý pojistný trh, tak za životní a neživotní pojištění. U vývoje tohoto ukazatele je žádoucí, aby rostl v čase.

Tabulka 4.2 Vývoj pojištěnosti na českém pojistném trhu (v%)

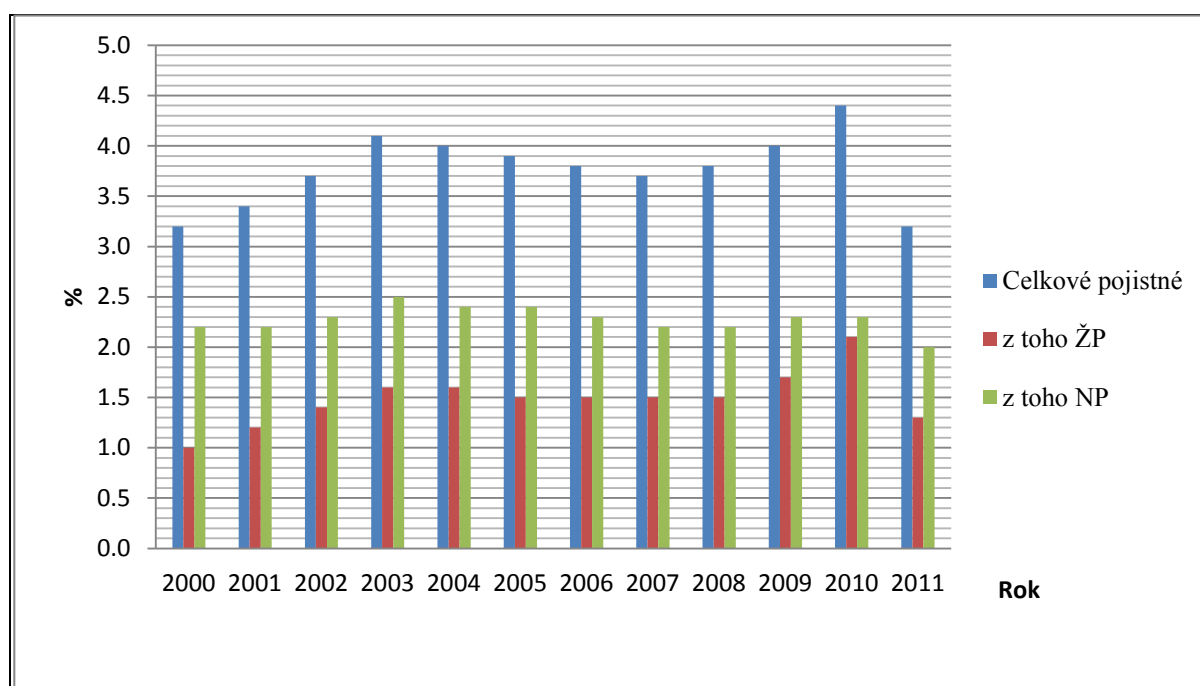
Rok	HDP	Pojištěnost za:		
	Na obyvatele (tis. Kč)	Pojistný trh (v %)	Životní pojištění (v %)	Neživotní pojištění (v %)
2000	213,1	3,2	1,0	2,2
2001	230,1	3,4	1,2	2,2
2002	241,6	3,7	1,4	2,3
2003	252,6	4,1	1,6	2,5
2004	275,8	4,0	1,6	2,4
2005	291,6	3,9	1,5	2,4
2006	313,2	3,8	1,5	2,3
2007	342,5	3,7	1,5	2,2
2008	353,7	3,8	1,5	2,2
2009	345,7	4,0	1,7	2,3
2010	348,9	4,4	2,1	2,3
2011	362,9	3,2	1,3	2,0

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, ČNB, vlastní výpočty

Hodnota ukazatele pojištěnosti se v posledních letech pohybuje okolo 4 %. Jak již bylo zmíněno, s ukazatelem pojištěnosti souvisí také vývoj HDP. Rok 2000 lze považovat za rok ekonomického růstu. V roce 2001 dochází ke zvýšení HDP ve stálých cenách. V roce 2002 nastává zpomalení růstu ekonomiky. Hlavní roli ve změně nabídky a poptávky ekonomiky zde hrají útlumové fáze hospodářského cyklu v západoevropském regionu. Markantní rozdíly lze z pohledu Evropy vidět mezi státy západní Evropy a státy severní a východní Evropy. Státy západní Evropy vynakládají na pojistné téměř dvacetinásobek toho, co státy severní a východní Evropy. K pozitivním rysům ekonomického vývoje patří především dynamický růst spotřeby domácností, rozvinutí sféry služeb, produktivity práce a především zisku. Naopak k méně pozitivním rysům ekonomického vývoje patřilo oslabení domácí a také zahraniční poptávky, což zapříčinilo snižování investičních aktivit a zpomalení dynamiky zahraničního obchodu. To vše vedlo k růstu nezaměstnanosti.

V roce 2003 dochází u ukazatele pojištěnosti k překročení hranice 4 % a hodnota tohoto ukazatele činí 4,1 %, což představuje nejlepší výsledek od roku 2000. V roce 2004 docházelo k růstu HDP a v roce 2005 růst tohoto indikátoru pokračoval. V roce 2005 došlo k mírnému poklesu pojištěnosti. Nejlepšího výsledku dosáhlo HDP v roce 2006, kdy vzrostlo o 6,8 %, což znamenalo nejvyšší růst za posledních 10 let. Tento příznivý trend, který je omezen jen mírným zpomalením pokračuje i v roce 2007, kdy hodnota HDP činila 6,1 %.

Rok 2008 je poznamenán nastupující krizí, která se přesunuje na ekonomiku v globálním měřítku. Pokles tempa růstu HDP, které se z 6,1 % snížilo na 2,5 %, je vyvolán celkovým vývojem ekonomiky na konci roku 2008. Vývoj domácí ekonomiky je v tomto období výrazně odlišný od roku 2006 a 2007. V roce 2009 se globální změny promítají do české ekonomiky tak, že dochází k prudkému poklesu tempa růstu HDP o 4,2 %. V takové situaci se neocitá jen česká ekonomika, ale i ostatní země EU. Je patrné, že v roce 2010 byl ukazatel pojištěnosti za celý pojistný trh největší a to za celé sledované období od roku 2000, kdy činil 4,4 %. K oživení ekonomiky v roce 2010 pomohl především nárůst zahraničního obchodu. Od roku 2010 dochází k postupnému zotavování ekonomiky, meziročně vykazuje růst, i když v roce 2011 je oproti roku 2010 tento růst mírnější. Graf 4.2 zobrazuje názorněji situaci z tabulky 4.2.

Graf 4.2 Vývoj pojištěnosti na českém pojistném trhu (v%)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, ČNB

4.3 Vývoj předepsaného pojistného

Předepsané pojistné je používáno jako ukazatel stanovující podíl jednotlivých komerčních pojišťoven na daném pojistném trhu. Jedná se o podíl pojistného z životního a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Pokud mluvíme o předepsaném hrubém pojistném, znamená to, že se jedná o pojistné na předem dohodnuté období. Hodnota předepsaného pojistného může v případě růstu množství znamenat dynamický rozvoj trhu. Z toho také vyplývá, že se jedná o významný ukazatel pro hodnocení úrovně pojistného trhu.

V následující tabulce 4.3 je zobrazen přehled celkového předepsaného pojistného na českém pojistném trhu za období let 2000–2011. Zároveň tato tabulka obsahuje část předepsaného pojistného pro životní a neživotní pojištění, a to jak pro celkový pojistný trh, tak i pojistný trh tvořený členskými pojišťovnami České asociace pojišťoven (ČAP).

Tabulka 4.3 Vývoj předepsaného pojistného na pojistném trhu ČR (v tis. Kč)

Rok	Celkové předepsané pojistné		Z toho:			
	Pojistný trh	ČAP	ŽP - pojistný trh	ŽP - ČAP	NP - pojistný trh	NŽP - ČAP
2000	70 589 346	69 284 554	22 770 132	22 770 132	47 819 214	46 514 422
2001	80 744 745	79 197 369	28 281 966	28 281 966	52 462 779	50 915 403
2002	90 939 098	88 472 777	34 208 681	34 160 596	56 730 417	54 312 191
2003	105 939 603	104 635 906	41 128 802	41 123 386	64 810 801	63 512 520
2004	112 575 425	111 595 544	44 201 009	44 200 964	68 374 416	67 384 580

2005	117 174 213	115 904 059	44 954 269	44 954 223	72 125 154	70 949 836
2006	120 932 403	119 947 890	47 233 389	47 232 898	73 699 014	72 714 992
2007	131 925 995	130 351 801	54 125 331	54 119 535	77 800 664	76 232 266
2008	139 471 109	137 160 730	56 899 902	56 888 290	82 571 207	80 272 441
2009	144 133 849	141 398 538	60 230 225	60 185 490	83 903 624	81 212 598
2010	155 998 162	152 857 224	71 764 861	71 764 756	84 233 301	81 092 468
2011	155 080 043	117 204 684	72 009 100	45 757 553	83 070 943	71 447 131

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Z tabulky 4.3 vyplývá, že podíl celkového předepsaného pojistného za všechny členské pojišťovny ČAP na celkovém předepsaném pojistné za celý pojistný trh představuje až do roku 2009 téměř 100 %. Od roku 2009 se tento podíl začal mírně snižovat a v roce 2011 tvořil již jen 78 %. Pro názornost jsou uvedeny tabulky 4.4 a 4.5, které zobrazují vývoj tempa růstu předepsaného pojistného za celý pojistný trh, tabulka 4.4, a vývoj tempa růstu předepsaného pojistného za členské pojišťovny ČAP, tabulka 4.5.

Tabulka 4.4 Index tempa růstu předepsaného pojistného za celý pojistný trh (v %)

Rok	Celkové předepsané pojistné za celý pojistný trh	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
01/00	14,4	24,2	9,7
02/01	12,6	21,0	8,1
03/02	16,5	20,2	14,2
04/03	6,3	7,5	5,5
05/04	4,1	1,7	5,5
06/05	3,2	5,1	2,2
07/06	9,1	14,6	5,6
08/07	5,7	5,1	6,1
09/08	3,3	5,9	1,6
10/09	8,2	19,2	0,4
11/10	-0,6	0,3	-1,4

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování a výpočty

Z tabulky lze vypozorovat, že za celé sledované období 2000-2011 je u celkového předepsaného pojistného patrný růst tohoto ukazatele, i když v některých letech se tempo růstu zpomaluje a v roce 2011 dochází u celkového předepsaného pojistného k poklesu 0,6 %. Nejvyššího růstu celkového předepsaného pojistného dosahuje v roce 2003 a 2001. U celkového předepsaného pojistného v životním pojištění nastal největší růst v roce 2001 a to 24,2 % a i v následujících letech se tempo růstu pohybovalo ve vyšších číslech. Poté předepsané pojistné rostlo pomalejším tempem a mělo kolísavý vývoj, kdy v roce 2009 rostl vývoj předepsaného pojistného v životním pojištění 5,1 % a v roce 2010 to bylo už o 19,2 %.

Poté zase růst velmi zpomalil a v roce 2011 činil jen 0,3 %. Vývoj předepsaného pojistného na českém pojistném trhu u neživotního pojištění dosahoval nejvyššího růstu v roce 2003, kdy hodnota růstu představovala 14,2 %. V letech 2001-2002 se pohybovala mezi 8-9 %, a po roce 2003, opět až do roku 2008 mezi 5-6 %. Pak nastalo v neživotním pojištění zpomalení tempa růstu a v roce 2011, v porovnání s předchozím obdobím, nastává poprvé pokles předepsaného pojistného v neživotním pojištění za celý pojistný trh.

Následující tabulka 4.5 zobrazuje index tempa růstu u předepsaného pojistného na českém pojistném trhu za členy ČAP. Opět je zde zobrazen vývoj tempa růstu u předepsaného pojistného za členy ČAP a rozčlenění celkového předepsaného pojistného těchto členů na životní a neživotní pojištění.

Tabulka 4.5 Index tempa růstu předepsaného pojistného za členy ČAP (v %)

Rok	Celkové předepsané pojistné za členy ČAP	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
01/00	14,3	24,2	9,5
02/01	11,7	20,8	6,7
03/02	18,3	20,3	16,9
04/03	7,0	7,5	6,1
05/04	3,9	1,7	5,3
06/05	3,5	5,1	2,5
07/06	8,7	14,6	4,8
08/07	5,2	5,1	5,3
09/08	3,1	5,8	1,2
10/09	8,1	19,2	-1,5
11/10	-23,3	-36,2	-11,9

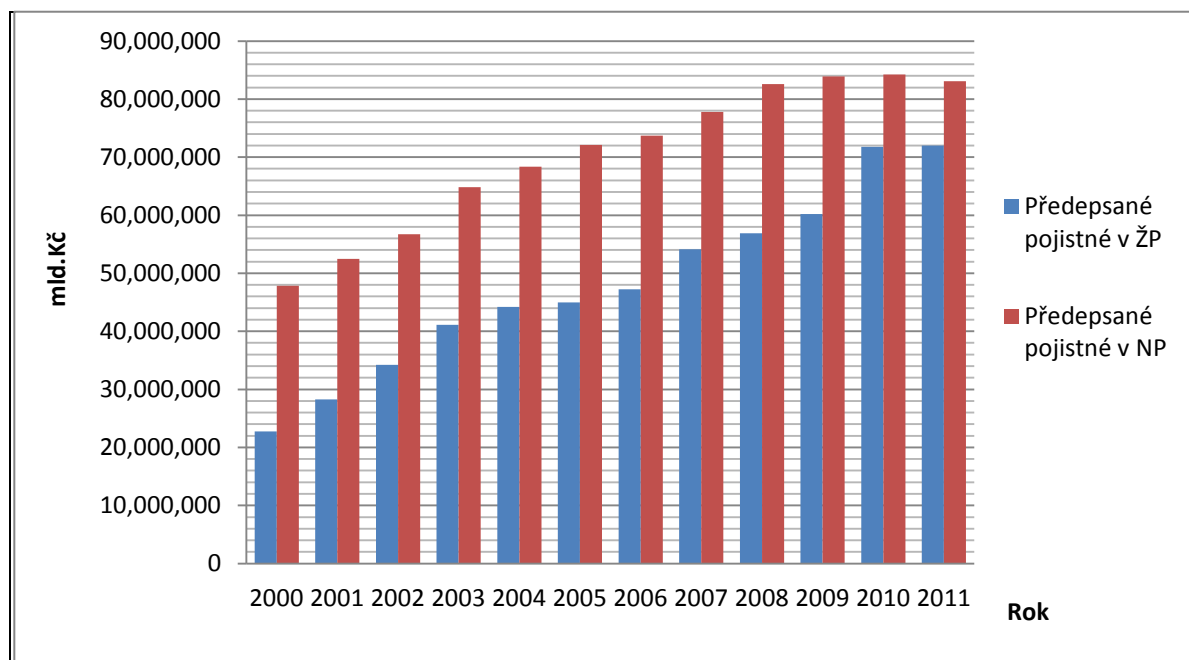
Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování a výpočty

Vývoj celkového předepsaného pojistného za členy ČAP dosahoval nejvyššího tempa růstu v porovnání období 2003/2002 a to 18,3 %. Růst předepsaného pojistného se po roce 2003 mírně zpomalil, ale stále dosahoval střídavě hodnot mezi 4-8 %. Naopak propad nastal jen v jediném roce, a to v roce 2011, kdy členské pojišťovny ČAP zaznamenaly celkové snížení zájmu lidí o pojištění. Pokles oproti roku 2010 byl v roce 2011 23,3 %. Tempo růstu předepsaného pojistného v životním pojištění vykazovalo nejvyššího růstu v porovnání období 2001/2000 a to 24,2 %. Od tohoto roku se vývoj tempa růstu pohybuje v nestálém trendu s neustálými výkyvy růstu, jako např. v období 2010/2009 kdy nastal u životního pojištění zvýšený zájem o tento poskytovaný produkt u členských pojišťoven ČAP a růst byl oproti předchozímu období 19,2 %. Rok 2011 však byl ve znamení poklesu 36,2 % u předepsaného pojistného v životním pojištění. Tento pokles byl zapříčiněn snížením počtu

aktivních pojistných smluv u životního pojištění a tím i pokleslo tempo růstu u předepsaného pojistného. U předepsaného pojistného v neživotním pojištění u členských pojišťoven ČAP se pokles projevil již o rok dříve, než tomu bylo u celého sledovaného období, od roku 2008 se u neživotního pojištění snižovalo tempo růstu předepsaného pojistného, v roce 2010 činil pokles jen 1,5 % a o rok později již 11,9 %. Tento pokles je zapříčiněn poklesem předepsaného pojistného u pojištění motorových vozidel, poklesem předepsaného pojistného u pojištění havarijního a také u pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

Abychom mohli zhodnotit vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění, je zde na ukázkou přehledný graf 4.3, který vychází z hodnot tabulky 4.3.

Graf 4.3 Vývoj předepsané pojistné v životním a neživotním pojištění

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

V roce 2000 představovalo celkové hrubé předepsané pojistné necelých 70 mld. Kč. Od roku 2000 se vývoj předepsaného pojistného v životním a neživotním pojištění stále zvyšuje a roste až do roku 2010. Rok 2001 přinesl úlevy pro fyzické osoby, zaměstnance i zaměstnavatele při sjednání životního pojištění. Úlevy představovaly daňové zvýhodnění pro osoby, které si pojištění sjednávali a tím se zvýšil i zájem o životní pojištění. V roce 2003 bylo v České republice zasaženo povodní velké území. Lidé si po vypořádání s pojišťovnami začali uvědomovat, že je potřeba přehodnotit situaci s pojištěním domácností a majetku. V roce 2004 došlo k mírné stagnaci u hrubého předepsaného pojistného v oblasti životního pojištění. Tato situace nastala v důsledku vstup ČR do Evropské unie. Díky tomu začal v ČR platit nový zákon pro pojišťovny, které chtějí poskytovat pojišťovací a zajišťovací činnost na

našem území nebo pobočky pojišťoven z jiného členského státu EU. To mělo za následek, že na českém pojistném trhu došlo ke zvýšení konkurence mezi pojišťovnami a následně docházelo k cenovým válkám. Toto zvýšení konkurence vedlo k tomu, že docházelo ke stagnaci nebo i poklesu sazeb pojistného a tím se zvýšil i zájem o pojištění, a to jak u životního pojištění, tak i u neživotního pojištění, který se však začal projevovat až v roce 2006 a 2007. V roce 2007 došlo k oživení pojistného trhu a zvýšil se zájem o investiční životní pojištění. Nárůst byl znatelný a činil 14,6 %. To se projevilo i na celkovém předepsaném pojistném, jehož růst v roce 2007 pohybuje okolo 8,7 %. Na konci roku 2008 a na začátku roku 2009 se téměř zastavilo sjednávání pojištění s příspěvkem od zaměstnavatelů. Zaměstnavatelé, z důvodu hledání úspor, museli tato pojištění pro své zaměstnance výrazně omezit. Mělo to za následek zpomalení tempa růstu u životního pojištění, nedošlo však k žádnému výraznému propadu. Díky snížení příspěvků od zaměstnavatelů pojišťovny musely najít jiná řešení, jak upoutat zájem osob o životní pojištění. Začaly tedy nabízet speciální produkty jako např. pojištění pohledávek, pojištění úvěrů, hypoték či leasingu. Neživotní pojištění rostlo v období od roku 2004 do roku 2008 také v důsledku stoupajícího objemu předepsaného pojistného u podnikatelských pojištění v důsledku růstu obav o zvýšení rizika majetkových ztrát. V tomto období si firmy více uvědomovaly riziko, které může jejich podnikání ohrozit. Předepsané pojistné u neživotního pojištění vzrostlo v roce 2009 oproti roku 2008 o 1,2 %. Naopak předepsané pojistné u životního pojištění v tomto období rostlo o 5,8 %. V roce 2010 dochází v porovnání s rokem 2009 k růstu předepsaného pojistného v životním pojištění o 19,2 %. Růst předepsaného pojistného u neživotního pojištění je zastaven a dochází k poklesu 1,5 %. V roce 2011 se v porovnání s rokem 2010 růst předepsaného pojistného nevyskytuje, dochází k poklesu předepsaného pojistného v životním pojištění o 36,2 % a v neživotním pojištění o 11,9 %.

4.4 Vývoj pojistného plnění

Pojistné plnění charakterizuje peněžní náhradu pojišťovny, která je vyplacena po vzniku pojistné události. Pojistné plnění je vždy přesně stanoveno v podmínkách pojistné smlouvy mezi pojišťovnou a pojištěným a je zde také uvedeno, za jakých podmínek může být vyplaceno. Tento ukazatel je v úzké souvislosti s jiným kvantitativním ukazatelem a to počtem vyřízených pojistných událostí. Pod pojmem pojistná událost se skrývá nahodilá skutečnost, se kterou je spojena povinnost pojistitele vyplatit pojistné plnění. Pro vyplacení pojistného plnění musí být provedena likvidace, která představuje šetření pojistné události

potřebné k tomu, aby pojišťovna zjistila, zda bude plnit a v jakém rozsahu. O celkovém počtu vyřízených pojistných událostí v období 2000 až 2011 informuje následující tabulka 4.6, která obsahuje i údaje o celkovém počtu pojistných událostí pro životní a neživotní pojištění. Tabulka 4.7 index tempa růstu na českém pojistném trhu jen zobrazuje přehlednější tempa růstu pojistných událostí v jednotlivých letech za celý pojistný trh.

Tabulka 4.6 Vývoj počtu vyřízených pojistných událostí členů ČAP (ks)

Rok	Celkový počet vyřízených poj. událostí	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
2000	2 000 625	599 420	1 401 205
2001	2 079 560	664 501	1 415 059
2002	2 157 471	885 024	1 272 447
2003	2 193 006	860 036	1 332 970
2004	2 457 887	1 191 452	1 266 435
2005	2 331 555	921 523	1 410 032
2006	2 293 389	871 796	1 421 593
2007	2 275 133	869 578	1 405 555
2008	2 290 963	879 020	1 411 943
2009	2 449 630	988 217	1 461 413
2010	2 700 439	1 062 983	1 637 456
2011	2 499 410	1 106 520	1 392 890

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Pro lepší přehlednost je zde tabulka 4.7, která zobrazuje index tempa růstu počtu vyřízených pojistných událostí členů ČAP.

Tabulka 4.7 Index tempa růstu počtu vyřízených pojistných událostí členů ČAP (v %)

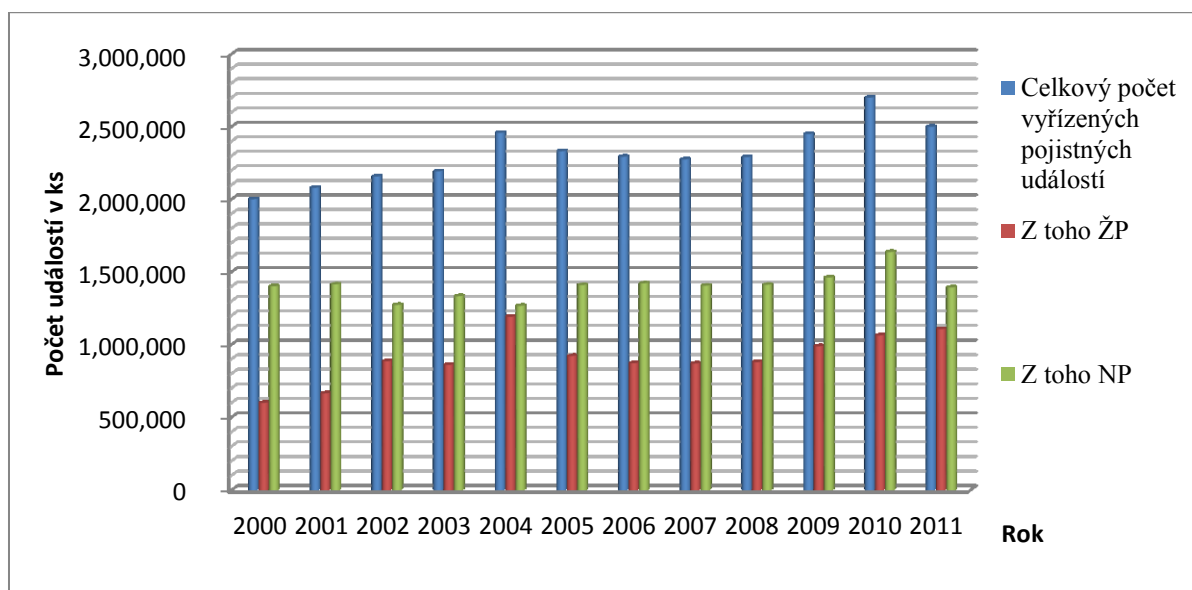
Rok	Celkový počet vyřízených pojistných událostí	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
01/00	3,95	10,86	0,99
02/01	3,75	33,19	-11,21
03/02	1,65	-2,91	4,76
04/03	12,08	29,29	-5,25
05/04	-5,42	-29,27	11,34
06/05	-1,66	-5,70	0,82
07/06	-0,80	-0,26	-1,14
08/07	0,56	1,09	0,46
09/08	6,93	12,42	3,50
10/09	10,24	7,57	12,05
11/10	-7,44	4,10	-14,95

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování a výpočty

Tabulka 4.7 zobrazuje index tempa růstu počtu vyřízených pojistných událostí členů ČAP celkem, za životní a neživotní pojištění a to ve sledovaném období 2000-2011. V roce 2000 byl počet vyřízených pojistných událostí relativně malý, převažovalo zde neživotní pojištění. V roce 2001 a 2002 lze sledovat nárůst počtu vyřízených pojistných událostí a to v každém roce přibližně o 4 %. Ten lze přisuzovat zvýšenému počtu živelných událostí jako např. povodně, které byli v roce 2002. V roce 2004 se v porovnání s předchozím rokem výrazně zvýšil počet vyřízených pojistných událostí u životního pojištění a to o téměř 30 %. Naopak v tomto období došlo k poklesu počtu vyřízených pojistných událostí u neživotního pojištění.

Počet pojistných událostí ve sledovaném období let 2005 a 2006 se pohybuje ve znamení klesajícího počtu vyřízených pojistných událostí v životním pojištění, v roce 2005 činil pokles necelých 30 % a v roce 2006 5,7 %. I když v tomto období docházelo k růstu počtu vyřízených pojistných událostí v neživotním pojištění, celkový počet vyřízených pojistných událostí měl klesající vývoj. To však neplatí pro roky 2007 a 2008, kdy nastaly vždy nečekané živelné události, které zvedly výrazně objem počtu vyřízených pojistných událostí až o několik desítek tisíc pojistných událostí. V roce 2007 to byl orkán Kyril, o rok později to byla vichřice Emma. V roce 2009 opět vzrostl počet vyřízených pojistných událostí, především díky životnímu pojištění nebo také pojištění odpovědnosti za škody u neživotního pojištění. Od roku 2010 se počet vyřízených pojistných událostí v neživotním pojištění začal snižovat, došlo k necelému 15% poklesu. Na snížení měl největší podíl propad předepsaného pojistného v oblasti pojištění motorových vozidel. Tento propad nastal díky vysoké konkurenci ostatních pojišťoven, která snižuje cenu pojištění, a to až na hranici ekonomické únosnosti. V následujícím grafu 4.4, který vychází z tabulky 4.7, je zobrazen vývoj počtu vyřízených pojistných událostí členů ČAP a to u životního i neživotního pojištění.

Graf 4.4 Počet vyřízených pojistných událostí členů ČAP (ks)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

V následující tabulce 4.8 je zobrazen vývoj vyplaceného pojistného plnění. V roce 2002 zasáhly naši zemi povodně a od tohoto okamžiku se počet vyřízených pojistných událostí rázně navyšuje a to až o 47 % oproti roku 2000. Klienti, kteří byli poškozeni povodněmi, po pojišťovnách očekávali, že dojde k výplatě pojistných plnění. Docházelo postupně k likvidaci pojistných událostí a k výplatě pojistných plnění. Od roku 2003, kdy ještě z předchozího období docházelo k výplatám za vzniklé škody z povodní lze sledovat neustálý nárůst počtu celkového vyplaceného pojistného plnění, také vyplaceného pojistného plnění z životního pojištění, a do roku 2010 také nárůst počtu vyplaceného pojistného plnění z neživotního pojištění. U neživotního pojištění došlo v roce 2011 k poklesu počtu vyplaceného pojistného plnění téměř o 60 %. Pro pojistitele znamená nárůst počtu vyplaceného pojistného plnění zvyšující se náklady na pojistné plnění a považuje tento jev za nepříznivý.

Tabulka 4.8 Vyplacené pojistné plnění na českém pojistném trhu (v tis. Kč)

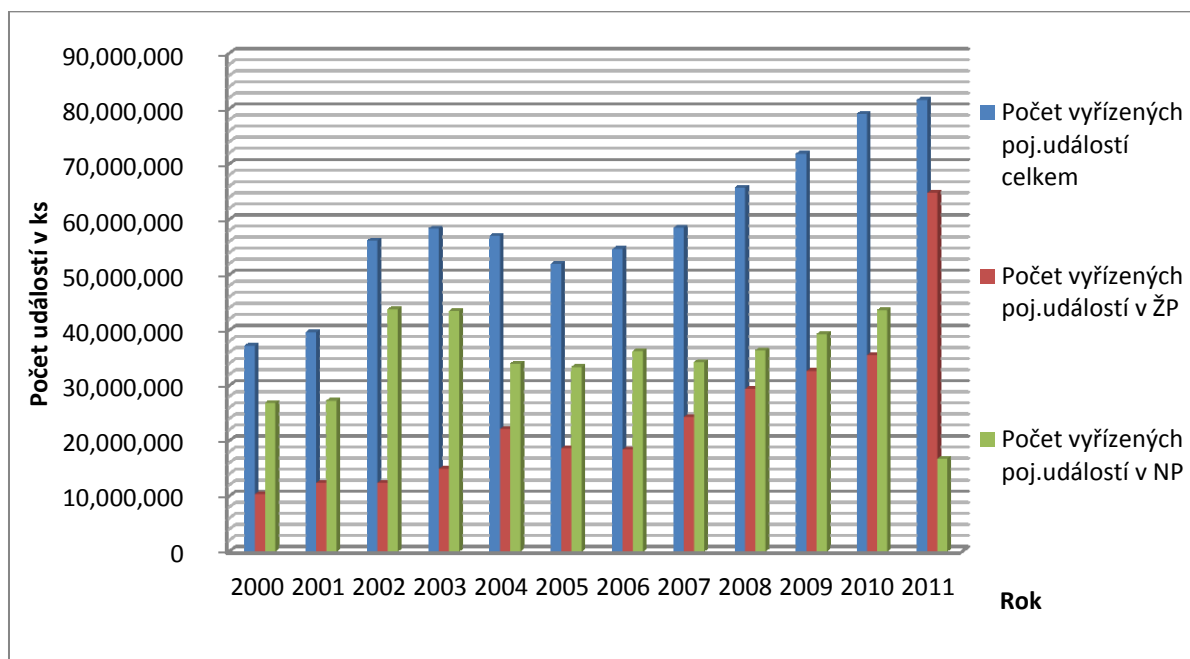
Rok	Celkové pojistné plnění	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
2000	37 159 491	10 335 455	26 824 036
2001	39 597 056	12 372 735	27 224 321
2002	56 143 529	12 404 787	43 738 742
2003	58 338 482	14 913 460	43 425 022
2004	57 046 540	22 132 796	33 913 744
2005	51 943 315	18 632 170	33 311 145

2006	54 634 394	18 427 382	36 207 012
2007	58 502 710	24 306 291	34 196 419
2008	65 727 040	29 381 216	36 345 824
2009	71 843 419	32 591 390	39 252 029
2010	79 037 568	35 477 781	43 559 877
2011	81 561 461	64 807 765	16 753 696

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

Pro přehlednost tabulky 4.8 jsou údaje z ní zobrazeny v následujícím grafu 4.5.

Graf 4.5 Vyplacené pojistné plnění na českém pojistném trhu (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

4.5 Vývoj počtu komerčních pojišťoven

Počet komerčních pojišťoven představuje míru koncentrace a rozvinutosti pojistného trhu. Jedná se o kvantitativní ukazatel, pomocí něhož lze hodnotit pojistný trh z určitých hledisek a to podle druhu činnosti pojišťoven, nebo také podle původu kapitálu pojišťoven. Od přijetí zákona a tedy od roku 1991, kdy na pojistném trhu působily jen 3 pojišťovny, se jejich počet s postupem let násobí. Aktuální počet pojišťoven, působících na českém pojistném trhu, a rozdělení pojišťoven podle druhu činnosti zobrazuje ve sledovaném období 2000-2011 tabulka 4.9.

Tabulka 4.9 Vývoj počtu pojišťoven na pojistném trhu v ČR

Rok	Počet pojišťoven celkem	Z toho:		
		Životní poj.	Neživotní poj.	Univerzální poj.
2000	41	3	20	18
2001	43	3	23	17
2002	42	3	22	17
2003	42	3	23	16
2004	40	3	21	16
2005	45	5	23	17
2006	49	6	27	16
2007	52	6	29	17
2008	53	7	29	17
2009	52	7	29	16
2010	52	7	30	15
2011	53	7	31	15

Zdroj: www.cnb.cz, Výroční zpráva ČAP

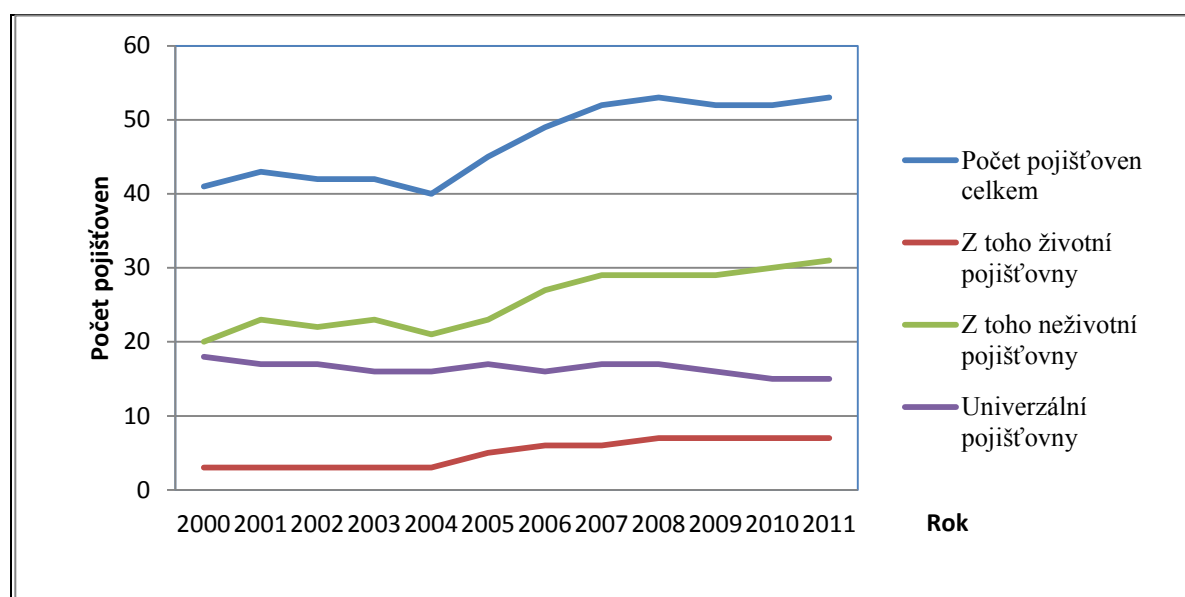
Tabulka 4.9 znázorňuje počet komerčních pojišťoven v České republice. Počty pojišťoven se od roku 2000 do roku 2004 zvyšují jen minimálně, největší zvýšení počtu pojišťoven nastalo v roce 2001, kdy se počet pojišťoven zvýšil na 43. Zvýšení počtu pojišťoven má za následek povolení od Ministerstva financí, které působilo jako orgán dohledu nad pojistným trhem a povolilo provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti dalším 2 tuzemským pojišťovnám.

V roce 2005 se zvýšil počet pojišťoven na pojistném trhu na 45 a to díky vstupu České republiky do EU v roce 2004. To mělo za následek, že se zvýšila konkurence na tuzemském trhu díky zahraničním pojišťovnám, které měli pobočky na území ČR a měli povolení k provozování pojišťovací činnosti na našem území. Z počtu pojišťoven 45 na území ČR bylo 33 tuzemských pojišťoven a právě 12 poboček pojišťoven z různých členských zemí EU.

V následujících letech se zvyšuje počet pojišťoven a v roce 2011 na pojistné trhu působí 53 pojišťoven. Díky zvyšujícímu se počtu komerčních pojišťoven zesiluje také konkurence na pojistném trhu a počet pojišťoven lze považovat za dostačující. Nutí pojišťovny vytvářet stále nové pojistné produkty a plnit tak individuální přání a potřeby pojištěných.

Počty pojišťoven a jejich rozdělení na pojišťovny provozující jen ŽP, jen NP či pojišťovny univerzální, jsou znázorněny v následujícím grafu 4.6, ve kterém je přehledněji vidět vývoj pojišťoven v rozdělení dle zaměření pojišťovny. Tento graf vychází z údajů uvedených v tabulce 4.9.

Graf 4.6 Vývoj počtu pojišťoven na českém pojistném trhu (ks)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní zpracování

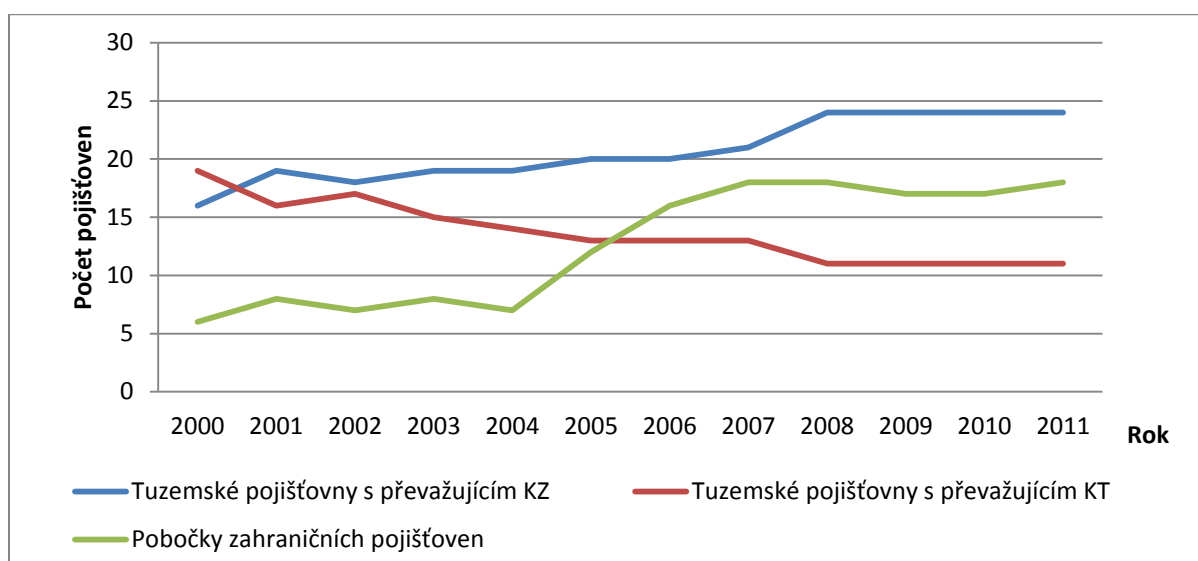
Rozdělení komerčních pojišťoven je možné provést i podle původu jejich kapitálu. Toto rozdělení znázorňuje tabulka 4.10, ve které jsou použity zkratky KZ, což označuje pojišťovny s převažujícím zahraničním kapitálem a KT, tedy zkratka pro pojišťovny s převažujícím tuzemským kapitálem. Pobočky zahraničních pojišťoven zahrnují pobočky pojišťoven z EU a třetích států. Přehlednost tabulky je rozložena v grafu 4.7.

Tabulka 4.10 Vývoj počtu komerčních pojišťoven dle původu kapitálu

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet pojišťoven	41	43	42	42	40	45	49	52	53	52	52	53
Tuzemské pojišťovny	35	35	35	34	33	33	33	34	35	35	35	35
Z toho: s převažujícím KZ	16	19	18	19	19	20	20	21	24	24	24	24
s převažujícím KT	19	16	17	15	14	13	13	13	11	11	11	11
Pobočky zahraničních pojišťoven	6	8	7	8	7	12	16	18	18	17	17	18

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Vývoj počtu tuzemských pojišťoven s přihlédnutím na rozdělení kapitálu dle jeho původu, lze hodnotit jako stabilní. Od roku 2004, kdy ČR vstoupila do EU, došlo k výrazným změnám u organizačních složek zahraničních pojišťoven a lze pozorovat zvýšení počtu těchto subjektů oproti předchozím obdobím. Vývoj počtu tuzemských pojišťoven je od roku 2008 konstantní a s přihlédnutím na rozdělení kapitálu dle původu, lze hodnotit jako stabilní. Na českém trhu v roce 2011 působilo celkem 18 poboček zahraničních pojišťoven. Pro přehlednost tabulky 4.10 je zde graf 4.7, zobrazující vývoj počtu komerčních pojišťoven dle původu kapitálu.

Graf 4.7 Vývoj počtu komerčních pojišťoven dle původu kapitálu

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

4.6 Vývoj počtu zaměstnanců v pojišťovnictví

Díky postupné modernizaci a neustále se zdokonalujícím technologiím má české pojišťovnictví snahu se vyrovnat technické úrovni evropských vyspělých zemí a postupně se počet zaměstnanců v pojišťovnictví začal snižovat. Mnoho pojištění lze sjednat již jen prostřednictvím internetu. Je to dáno tím, že moderní technologie a především počítačová technika začali nahrazovat práci jednotlivých lidí. Tento trend působí na každoroční snižování počtu zaměstnanců v pojišťovnictví.

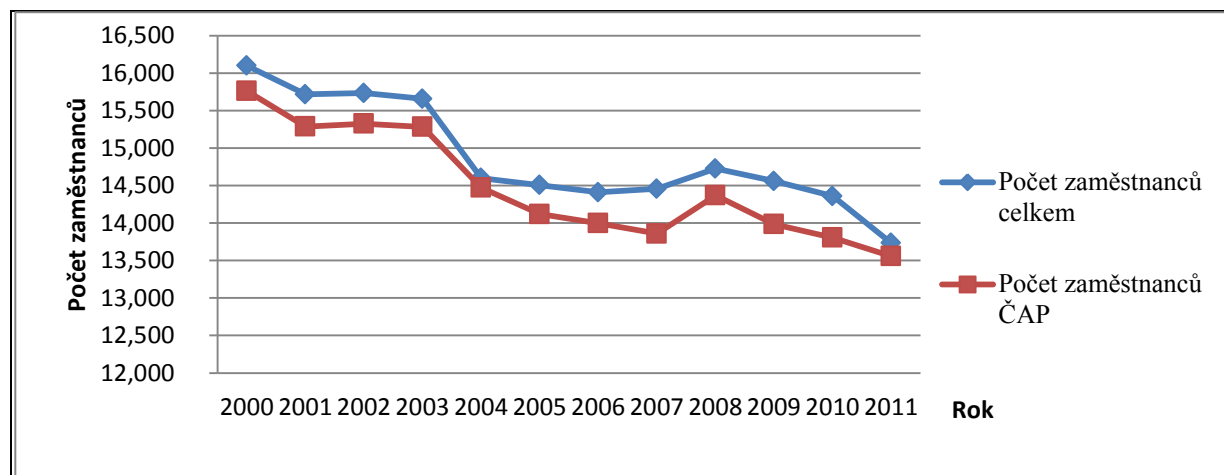
Tabulka 4.11 Vývoj počtu zaměstnanců v pojišťovnictví

Rok	Počet zaměstnanců za celý pojistný trh v ČR	Počet zaměstnanců ČAP	Podíl ČAP v %
2000	16 100	15 762	97,90
2001	15 718	15 288	97,27
2002	15 735	15 327	97,41
2003	15 658	15 284	97,61
2004	14 600	14 473	99,13
2005	14 506	14 120	97,43
2006	14 410	13 998	97,14
2007	14 458	13 859	95,86
2008	14 726	14 370	97,58
2009	14 559	13 985	96,06
2010	14 359	13 806	96,15
2011	13 734	13 559	98,73

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Graf 4.8 zobrazuje snižující tendenci počtu zaměstnanců v pojišťovnictví, která je zobrazena v tabulce 4.11.

Graf 4.8 Vývoj počtu zaměstnanců v pojišťovnictví

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Klesající trend počtu zaměstnanců v pojišťovnictví může znamenat, že pojišťovny nebudou moci poskytovat tolik individuálních služeb svým zákazníkům, ale nemusí tomu být tak. Každá pojišťovna musí sama zvážit, kolik zaměstnanců je potřeba pro plnění svých plánů a cílů. Pokud počítačová technika a moderní technologie plně nahradí práci zaměstnanců, je snižování počtu zaměstnanců bráno jako pozitivní jev.

4.7 Vývoj počtu uzavřených pojistných smluv

Pojistná smlouva je brána za uzavřenou jen tehdy, pokud pojistník a pojišťovatel akceptují, dle smluvních podmínek, dohodu o pojištění. Pojistný trh je tedy možné hodnotit i pomocí ukazatele počtu uzavřených pojistných smluv. Čím větší množství pojistných smluv je uzavřeno, tím lepší je situace jak pro pojistitele, tak i pro celý pojistný trh. Počet uzavřených pojistných smluv však nehodnotí jen pojistný trh, ale i efektivnost práce komerčních pojišťoven.

Tabulka 4.12 Počet uzavřených pojistných smluv (v ks)

Rok	Počet smluv celkem	Z toho:	
		Životní pojištění	Neživotní pojištění
2003	19 713 222	6 454 568	13 048 346
2004	20 195 058	6 955 035	13 240 023
2005	21 561 715	7 512 025	14 049 690
2006	22 524 225	7 817 537	14 706 668

2007	23 213 684	6 290 460	16 923 224
2008	24 878 619	7 010 253	17 868 366
2009	25 907 050	6 979 048	18 928 002
2010	25 652 950	6 810 544	18 842 406
2011	26 045 777	6 637 928	19 407 850

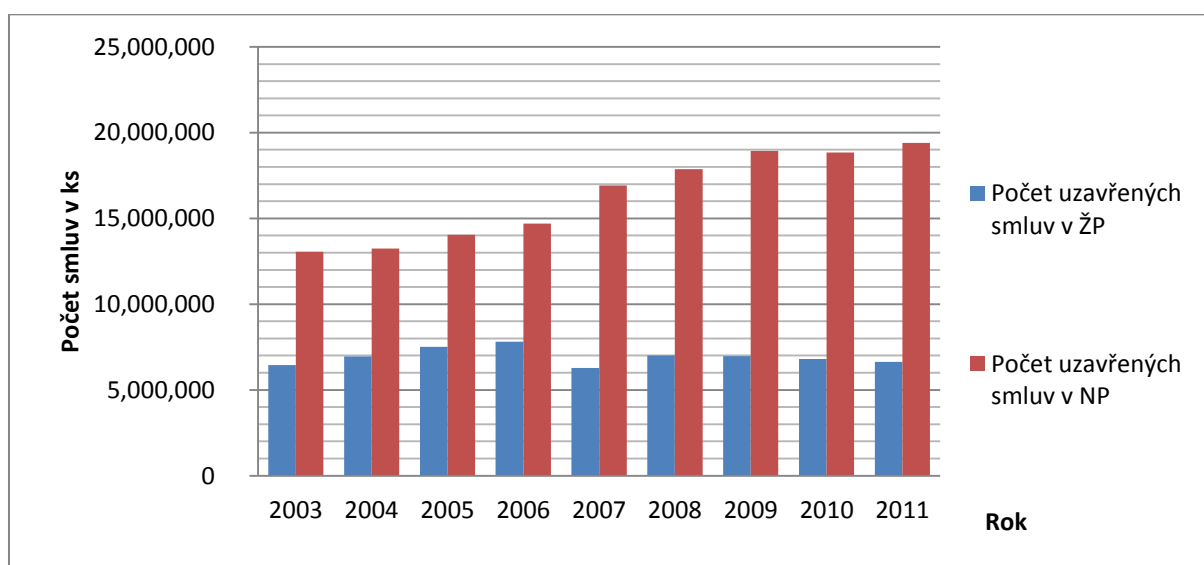
Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Z výše uvedené tabulky 4.12 vyplývá, že ukazatel počet uzavřených pojistných smluv má rostoucí charakter s výjimkou roku 2010. V roce 2011 se zvýšil počet uzavřených pojistných smluv v neživotním a pojištění. Počet uzavřených pojistných smluv v životním pojištění klesl a i přes nárůst počtu uzavřených pojistných smluv v NP došlo k snížení celkového počtu pojistných smluv v tomto roce. Celkový počet uzavřených pojistných smluv má však nerovnoměrné rozdělení. Jelikož podíl počtu uzavřených smluv u neživotního pojištění má na celkovém počtu uzavřených smluv podíl okolo 65 %. Hodnoty počtu uzavřených pojistných smluv jsou statisticky sledovány až od roku 2003.

Pokles celkového počtu uzavřených pojistných smluv nastal jen v roce 2010. Nemělo to však nijak významný dopad na pojistný trh, jelikož rok 2011 je ve znamení opětovného nárůstu celkového počtu uzavřených pojistných smluv a tento ukazatel se na pojistném trhu vyvíjí pozitivně.

Pro názornost rozdělení smluv u životního a neživotního pojištění je zde graf 4.9 a tabulka 4.13, která zobrazuje index změny počtu uzavřených pojistných smluv oproti předchozímu roku.

Graf 4.9 Počet uzavřených pojistných smluv (v ks)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Tabulka 4.13 Index změny počtu uzavřených pojistných smluv oproti předchozímu roku (v %)

Ukazatel/Rok	2004/2003	2005/2004	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Počet smluv celkem	2,44	6,76	4,46	3,06	7,17	4,13	-0,98	1,53
Z toho : ŽP	7,75	8,01	4,07	-24,28	11,44	-0,45	-2,41	-2,53
NP	1,47	6,12	4,68	15,07	5,58	5,93	-0,45	3,00

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Index změny počtu uzavřených pojistných smluv má větší vypovídající schopnost, než ukazatel samotný. Z tabulky 4.13 je patrné, že celkový počet uzavřených pojistných smluv roste nerovnoměrně až do roku 2009. V roce 2010 zaznamenal tento index mírný pokles, ale od roku 2011 je již ve znamení opětovného růstu.

Pro hodnocení trhu je zde uvedena tabulka 4.14, která zobrazuje možnou závislost ukazatele vývoje předepsaného pojistného a ukazatele počtu uzavřených pojistných smluv. V rámci celkových hodnot a hodnot neživotního pojištění, které jsou zobrazeny v následující tabulce, lze konstatovat, že s rostoucím počtem uzavřených pojistných smluv roste přibližně rovnoměrně také předepsané pojistné.

Tabulka 4.14 Srovnání vývoje počtu uzavřených smluv (v ks) a vývoje předepsaného pojistného (v tis. Kč)

Rok	Celkem za pojistný trh		Životní pojištění		Neživotní pojištění	
	Předepsané pojistné	Počet uzavřených smluv	Předepsané pojistné	Počet uzavřených smluv	Předepsané pojistné	Počet uzavřených smluv
2003	105 939 603	19 713 222	41 128 802	6 454 568	64 810 801	13 048 346
2004	112 575 425	20 195 058	44 201 009	6 955 035	68 374 416	13 240 023
2005	117 174 213	21 561 715	44 954 269	7 512 025	72 125 154	14 049 690
2006	120 932 403	22 524 225	47 233 389	7 817 537	73 699 014	14 706 668
2007	131 925 995	23 213 684	54 125 331	6 290 460	77 800 664	16 923 224
2008	139 471 109	24 878 619	56 899 902	7 010 253	82 571 207	17 868 366
2009	144 133 849	25 907 050	60 230 225	6 979 048	83 903 624	18 928 002
2010	155 998 162	25 652 950	71 764 861	6 810 544	84 233 301	18 842 406
2011	155 080 043	26 045 777	72 009 100	6 637 928	83 070 943	19 407 850

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Pro přehlednost tabulky 4.13 je zde uvedena tabulka 4.15, která zobrazuje index tempa růstu ukazatelů předepsaného pojistného a počtu uzavřených pojistných smluv a graf 4.10 srovnávající vývoj počtu uzavřených pojistných smluv a vývoj předepsaného pojistného.

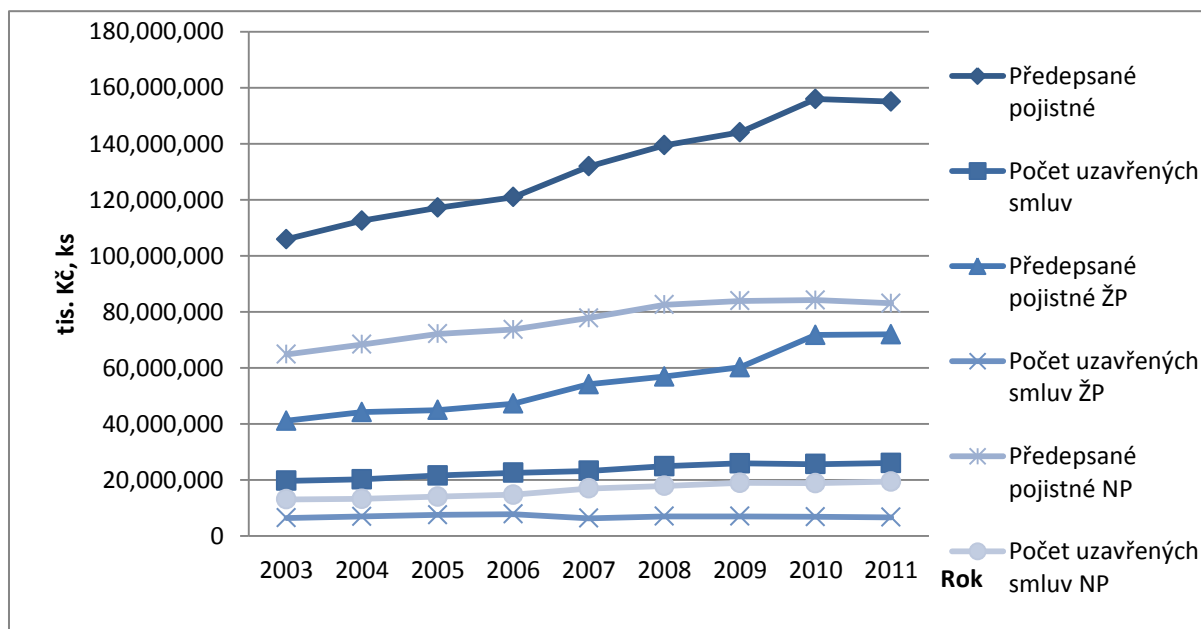
Tabulka 4.15 Index tempa růstu ukazatelů předepsaného pojistného a počtu uzavřených pojistných smluv, za celý pojistný trh a za ŽP a NP u každého ukazatele

Ukazatel/Rok	04/03	05/04	06/05	07/06	08/07	09/08	10/09	11/10
Celkové předepsané pojistné	6,3	4,1	3,2	9,1	5,7	3,3	8,2	-0,6
Celkový počet uzavřených smluv	2,4	6,8	4,5	3,1	7,2	4,1	-1,0	1,5
Předepsané pojistné ŽP	7,5	1,7	5,1	14,6	5,1	5,8	19,2	0,3
Počet uzavřených smluv v ŽP	7,8	8,0	4,1	-2,0	11,4	-0,4	-2,4	-2,5
Předepsané pojistné NP	5,5	5,5	2,2	5,6	6,1	1,6	0,4	-1,4
Počet uzavřených smluv v NP	1,5	6,1	4,7	15,1	5,6	5,9	-0,5	3,0

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Možnou závislost těchto ukazatelů lze vypořádat za sledované období až do roku 2009. Roste-li ukazatel předepsaného pojistného, roste i ukazatel počtu uzavřených pojistných smluv. Poté již tato závislost není patrná, i přes růst ukazatele předepsaného pojistného dochází k poklesu počtu uzavřených pojistných smluv nebo naopak.

Graf 4.10 Srovnání vývoje počtu uzavřených smluv (v ks) a vývoje předepsaného pojistného (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

4.8 Vývoj průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu

Průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu představuje další z kvantitativních ukazatelů hodnocení úrovně pojistného trhu. Tento ukazatel je vyjádřen poměrem

předepsaného pojistného k počtu uzavřených pojistných smluv. Jelikož se tento ukazatel vztahuje ke dvěma předcházejícím ukazatelům, je zřejmé, že tento ukazatel bude jimi také ovlivňován.

Z hodnot, které jsou uvedeny v tabulce 4.16, je patrné, že průměrné pojistné celkem a průměrné pojistné v ŽP i NP vykazují kolísavý charakter. V období, kdy hodnoty rostou, lze předpokládat, že tempo růstu předepsaného pojistného je větší, než tempo růstu počtu uzavřených smluv. Naopak je tomu u období, kdy hodnoty průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu klesají. U průměrného pojistného v neživotním pojištění hodnoty rostly jen v roce 2004 a v roce 2010, od roku 2005 vyjma roku 2010 hodnoty průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu klesají. Klesající trend způsobuje, že tempo růstu počtu uzavřených smluv je větší než tempo růstu předepsaného pojistného.

Tabulka 4.16 Vývoj průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu (v Kč)

Rok	Průměrné pojistné celkem	Průměrné pojistné v ŽP	Průměrné pojistné v NP
2003	5 037,90	6 371,20	4 867,48
2004	5 525,39	6 355,25	5 089,46
2005	5 375,46	5 984,30	5 049,92
2006	5 325,28	6 041,92	4 944,36
2007	5 615,30	8 603,43	4 504,59
2008	5 513,19	8 115,01	4 492,43
2009	5 457,92	8 623,80	4 290,61
2010	6 081,10	10 537,32	4 470,41
2011	5 954,13	10 848,13	4 280,28

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Vývoj ukazatele průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu má nestálý charakter, a to i v ŽP, roste i klesá střídavým tempem. Pro pojistitele je žádoucí, aby velikost tohoto ukazatele rostla v čase. To se však nedá tvrdit. Nejvyšší hodnota celkového průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu byla dosažena v roce 2010, následující rok však opět hodnota klesá. V období, kdy lze vypořádat rostoucí charakter průměrného pojistného je možné předpokládat, že tempo růstu předepsaného pojistného roste rychleji, než tempo růstu počtu vyřízených pojistných událostí. V letech, kdy má tento ukazatel klesající trend je tempo růstu počtu uzavřených počtu uzavřených pojistných rychlejší, než tempo růstu předepsaného pojistného.

4.9 Vývoj průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost

Ukazatel průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost vyjadřuje poměr vyplacených pojistných plnění komerční pojišťovny k počtu vyřízených pojistných událostí. Jedná se o výplatu pojistného plnění na základě pojistné smlouvy. Stejně jako u předchozího ukazatele průměrného pojistného na jednu pojistnou smlouvu je zobrazen jeho vývoj, celkem i v životním a neživotním pojištění, v následující tabulce 4.17

Tabulka 4.17 Vývoj průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost (v Kč)

Rok	Průměrné pojistné plnění celkem	Průměrné pojistné plnění v ŽP	Průměrné pojistné plnění v NP
2000	18 573,94	17 242,43	19 143,55
2001	19 041,07	18 619,59	19 230,00
2002	26 022,84	14 016,33	34 373,72
2003	26 602,06	17 340,51	32 577,64
2004	23 209,59	26 897,47	26 778,91
2005	22 278,40	20 218,89	23 524,39
2006	23 822,56	21 137,26	25 469,32
2007	25 713,97	27 951,82	24 319,48
2008	28 689,69	33 424,97	25 741,71
2009	29 328,27	32 979,99	26 858,96
2010	29 281,10	33 375,68	26 602,17
2011	32 632,29	58 568,99	12 028,01

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Z tabulky vyplývá, že se pojistné plnění, připadající na jednu pojistnou událost, nevyvíjí rovnoměrně. Stejně tomu bylo i u předchozího ukazatele. Pro roky 2003 až 2006 má ukazatel rostoucí charakter. V letech 2002 až 2003 došlo k nárůstu u průměrného počtu pojistných plnění u neživotního pojištění. Je to zapříčiněno živelnými událostmi, které se v tomto období odehrály. U životního pojištění je ve sledovaném období patrný neustálý růst. U neživotního pojištění v roce 2011 došlo k prudkému poklesu tohoto ukazatele, avšak tento pokles se v celkovém hodnocení ukazatele neprojevil. Může zato především prudký růst hodnoty průměrného pojistného plnění v životním pojištění, který vyrovnal pokles u neživotního pojištění. Pro pojistitele je žádoucí, aby hodnota průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost byla co nejnižší, jelikož hodnota vyplaceného pojistného plnění je pro něj výdaj. Od roku 2005 roste hodnota celkového průměrného pojistného plnění na jednu pojistnou událost a to pro pojistitele znamená, že má vyšší výdaje na zmíněný ukazatel, než je pro něj žádoucí.

4.10 Vývoj koncentrace pojistného trhu

Ukazatel koncentrace pojistného trhu je významným ukazatelem úrovně pojistného trhu. Tento ukazatel dává přehled o tržním podílu pojišťoven a jeho koncentraci na pojistném trhu. Jak již bylo zmíněno, do roku 1991 na pojistném trhu měla stoprocentní podíl jen jedna pojišťovna a to Česká pojišťovna. Od toho roku se její podíl začal snižovat díky novým pojišťovnám, které na trh začaly přicházet. Se změnami počtu pojišťoven docházelo také ke změnám podílu jednotlivých pojišťovacích společností na pojistném trhu.

Od roku 1993, díky zvýšenému počtu pojišťoven na pojistném trhu a tím i dynamice růstu předepsaného pojistného u ostatních pojišťoven, docházelo ke snižování podílu největší pojišťovny až na hodnotu kolem 38 %, kterou měla Česká pojišťovna v roce 2000 a 2001. Od tohoto okamžiku až na rok 2010 ztrácí Česká pojišťovna svůj podíl na pojistném trhu. Podíl na trhu si pak připsují pojišťovny, které na český pojistný trh vstoupily. Současnou situaci tržního podílu pojišťoven na pojistném trhu, dle přijatého předepsaného pojistného zobrazuje tabulka 4.18.

Tabulka 4.18 Vývoj koncentrace pojistného trhu (v %)

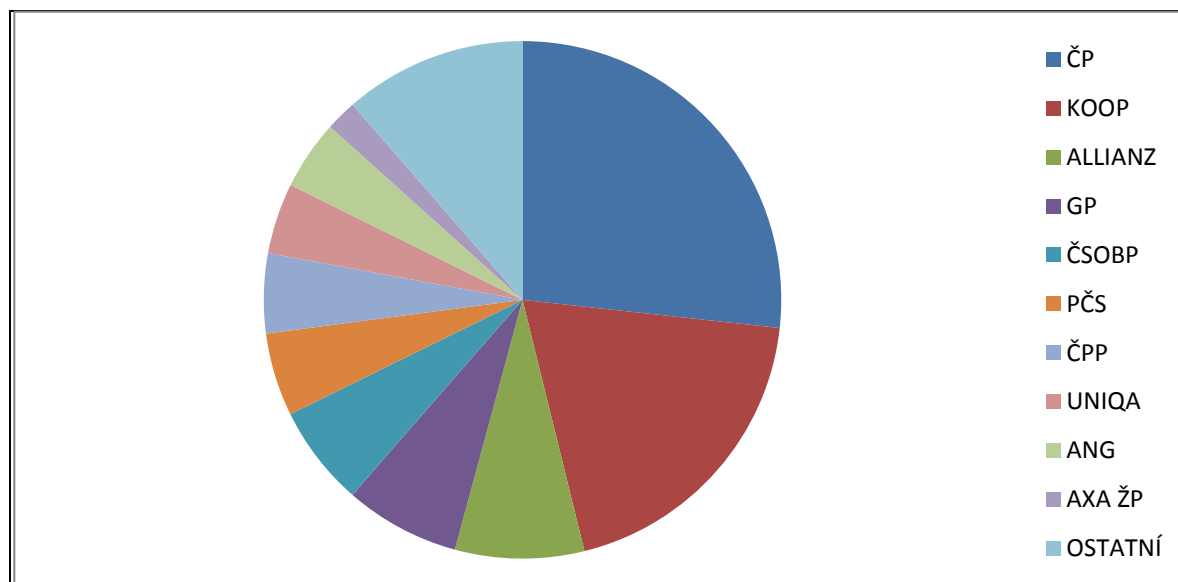
Rok	Podíl největší pojišťovny	Podíl 5 největších pojišťoven	Podíl 10 největších pojišťoven
2000	38,1	78,4	91,3
2001	38,1	78,4	91,3
2002	36,7	76,3	91,5
2003	35,8	82,0	94,8
2004	36,4	75,7	92,3
2005	35,5	76,6	91,6
2006	32,8	74,9	91,8
2007	30,0	72,1	90,7
2008	28,9	71,0	90,0
2009	26,4	67,9	87,9
2010	28,3	69,2	88,9
2011	25,7	67,7	88,6

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Údaje z tabulky 4.18 zobrazují rozdělení podílu 10 největších pojišťoven, které působí na českém pojistném trhu. Největší zastoupení má stále Česká pojišťovna, která od roku 1991 ztratila svůj 100 % podíl na pojistném trhu a dospěla až k hodnotě 25,7 % v roce 2011. Druhé místo za Českou pojišťovnou obsazuje od roku 2000 každoročně pojišťovna Kooperativa, která je považována za největšího konkurenta právě zmiňované České pojišťovny. Důvodem,

proč právě tyto dvě pojišťovny zaujímají hlavní postavení na pojistném trhu, může být i skutečnost, že jako jediné z pojišťoven na našem pojistném trhu poskytují zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání. Tyto dvě zmiňované pojišťovny se podílí na předepsaném pojistném v námi zkoumaném období přibližně 50 %. Podíl pěti největších pojišťoven na předepsaném pojistném se pohybuje okolo 70 %, ale od roku 2005 má klesající tendenci a v roce 2011 tento podíl představuje necelých 68 %. Podíl deseti největších pojišťoven na předepsaném pojistném se pohybuje okolo 90 %. Rozdělení podílu deseti největších pojišťoven na předepsaném pojistném je pro názornost uvedeno v grafu 4.11.

Graf 4.11 Podíl 10 největších pojišťoven na předepsaném pojistném v roce 2011 (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Následující tabulka 4.19 zobrazuje vývoj koncentrace trhu z hlediska životního a neživotního pojištění. Hlavní a dominantní podíl předepsaného pojistného má jak v životním pojištění, tak i v neživotním pojištění Česká pojišťovna. V rámci neživotního pojištění se její podíl v roce 2009 a 2010 snížil oproti roku 2000 o necelých 7,5 %. U životního pojištění byl pokles trochu větší. V roce 2010 činil pokles podílu 15 % a v roce 2011 se tento pokles nepatrně zvýšil na necelých 17 %. Největší pojišťovny dosáhli nejvyššího zastoupení na trhu v období od roku 2005 po rok 2007, kdy jejich činil necelých 95 %. Od té doby se ale podíl deseti největších pojišťoven neustále nepatrně zmenšuje až na aktuálních necelých 93 % podílu trhu. U životního pojištění dosáhl podíl deseti největších pojišťoven nejvyššího podílu v roce 2000, který dosahoval až do výše 98 %. Od tohoto roku tento podíl pozvolna klesá.

V roce 2011 se pohybuje hodnota podílu okolo necelých 90 %. Což je propad od roku 2000 o 9 %, které získaly ostatní pojišťovny pohybující se v oblasti životního pojištění.

Tabulka 4.19 Koncentrace pojistného trhu v životním a neživotním pojištění (v %)

Rok	Podíl největší pojišťovny		Podíl 5 největších poj.		Podíl 10 největších poj.	
	v NP	v ŽP	v NP	v ŽP	v NP	v ŽP
2000	36,7	41,2	80,4	89,2	87,7	98,0
2001	36,3	42,5	79,2	80,2	91,6	95,9
2002	36,9	36,4	79,4	79,8	88,5	94,8
2003	36,4	34,8	81,5	75,0	90,4	94,9
2004	36,7	35,9	84,4	75,4	93,7	94,7
2005	36,8	33,4	85,2	73,5	94,3	93,7
2006	35,9	27,9	84,8	72,5	94,3	92,9
2007	33,7	25,1	82,7	73,1	94,6	92,6
2008	31,9	24,7	81,0	72,7	93,3	91,9
2009	29,1	22,6	78,4	66,2	91,5	91,3
2010	29,5	26,3	78,1	67,7	92,8	89,7
2011	28,2	24,4	76,7	67,6	92,8	89,4

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

Koncentrace pojistného trhu byla hodnocena z pohledu přímého podílu skupin pojišťoven, zastoupených na pojistném trhu. Pro výpočet koncentrace je použit Herfindahlův-Hirshmanův index, viz. vzorec 3.3. V tabulce 4.19 jsou zobrazeny hodnoty tohoto indexu pro sledované období od roku 2000 až po rok 2011. Vypočtené hodnoty vycházejí z přílohy č. 3. Od roku 2000 do roku 2005 se hodnoty indexu HHI pohybují se střídajícím mírným nárůstem a poklesem mezi hodnotami 1849 až 1973. Od roku 2006 hodnoty indexu pozvolna klesají i rostou, v roce 2010 byla hodnota tohoto indexu nepatrně vyšší oproti předcházejícímu roku 2009. Ale v roce 2011 se hodnota indexu pohybuje opět ve stejné výši, jako tomu bylo v roce 2009 a to 1349. Když byly hodnoty indexu v růstu, jako tomu bylo v období od roku 2000 až po rok 2005, můžeme konstatovat, že český pojistný trh dosahoval hodnot vysoko koncentrovaného odvětví. Pokud mluvíme o vysoko koncentrovaném odvětví, znamená to, že hodnoty HHI indexu dosahují čísla vyššího, než je 1800. Hodnoty indexu za období od roku 2006, i když mají neustálý klesající trend, lze zařadit trh do kategorie středně koncentrovaného odvětví.

Tabulka 4.20 Vývoj Herfindahlova-Hirshmanova indexu

Rok	HHI
2000	1973
2001	1968
2002	1881
2003	1849
2004	1962
2005	1946
2006	1753
2007	1593
2008	1598
2009	1384
2010	1435
2011	1349

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, vlastní výpočty

4.11 Vývoj ukazatele technických rezerv a finančního umístění

Pojištění představuje nástroj určený ke krytí důsledků nahodilých událostí. V souvislosti s pojištěním je spojena potřeba vytvářet a spravovat technické rezervy. Při provozování pojištění je nezbytné vytvářet rezervy k vyrovnání přijatého pojistného z pohledu časového, místního i strukturálního. Pojišťovny jsou povinny dle zákona o pojišťovnictví vytvářet rezervy, a to ke každé své činnosti. Technické rezervy a jejich vývoj představují finanční stabilitu pojistného trhu. Tabulka 4.21 zobrazuje vývoj technických rezerv českého pojistného trhu.

Technické rezervy hrají různou roli u různých druhů pojištění. Výše technických rezerv je důležitá v otázce životního a neživotního pojištění. Rozdíly v technických rezervách jsou zřejmé u tzv. rezervotvorných pojištění a rizikových pojištění. Pro stabilitu pojišťovny mají rezervy velký význam a s tím je také spojena přísná regulace. Regulace vymezuje povinné druhy technických rezerv pro životní a neživotní pojištění a také pravidla pro vytváření těchto rezerv.

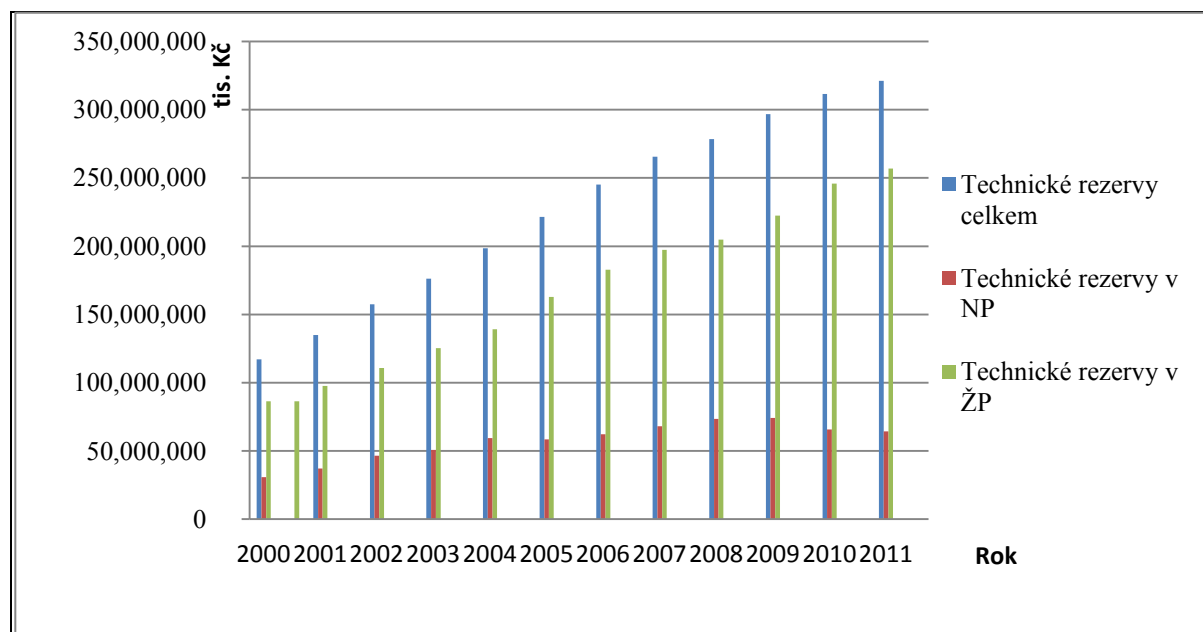
V souvislosti s výpočtem velikosti technických rezerv je přesně stanoven způsob, jak tuto rezervu vypočítat. Mohou nastat i situace, u kterých je problematické výši technické rezervy vypočítat. Pokud taková situace nastane, jsou s výpočtem velikosti technické rezervy spojeny odhady a propočty podle matematických metod. Pojistné technické rezervy se vytváří v pojišťovnách z přijatého pojistného. Pojistné technické rezervy jsou tvořeny zvlášť pro životní a neživotní pojištění.

Tabulka 4.21 Vývoj technických rezerv (v tis. Kč)

Rok	Celkové technické rezervy	Z toho:		
		ŽP	je-li nositelem investičního rizika pojistník	NP
2000	117 100 238	86 330 280	1 650 465	30 769 958
2001	134 928 861	97 768 694	2 547 689	37 160 167
2002	157 473 421	110 849 306	3 628 059	46 624 115
2003	176 285 187	125 421 357	5 002 209	50 863 830
2004	198 574 817	139 253 358	7 543 783	59 321 459
2005	221 470 090	162 964 889	12 053 208	58 505 201
2006	245 148 802	182 887 012	18 545 544	62 261 790
2007	265 597 244	197 408 214	26 901 543	68 189 030
2008	278 412 632	204 842 911	29 388 794	73 569 721
2009	296 693 122	222 462 395	42 554 895	74 230 727
2010	311 615 106	245 771 093	57 693 313	65 844 013
2011	321 233 773	256 958 770	65 080 868	64 275 003

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Z tabulky 4.21 vyplývá, že celkové technické rezervy mají za všechna sledovaná období rostoucí tendenci. Podíl životního pojištění na celkových technických rezervách tvoří asi 60 %. Pro názornost tabulky 4.21 je zde graf 4.12.

Graf 4.12 Vývoj technických rezerv (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

S technickými rezervami souvisí také finanční umístění prostředků těchto rezerv. Následující tabulka 4.22 zobrazuje finanční umístění za celý pojistný trh. Zkratky, které jsou uvedeny v následující tabulce, představují: CP – dlouhodobé cenné papíry,

Depozita – depozita u finančních umístění, Akcie – ostatní cenné papíry s proměnlivým výnosem a ostatní podíly, V podnicích – finanční umístění v podnikových seskupeních.

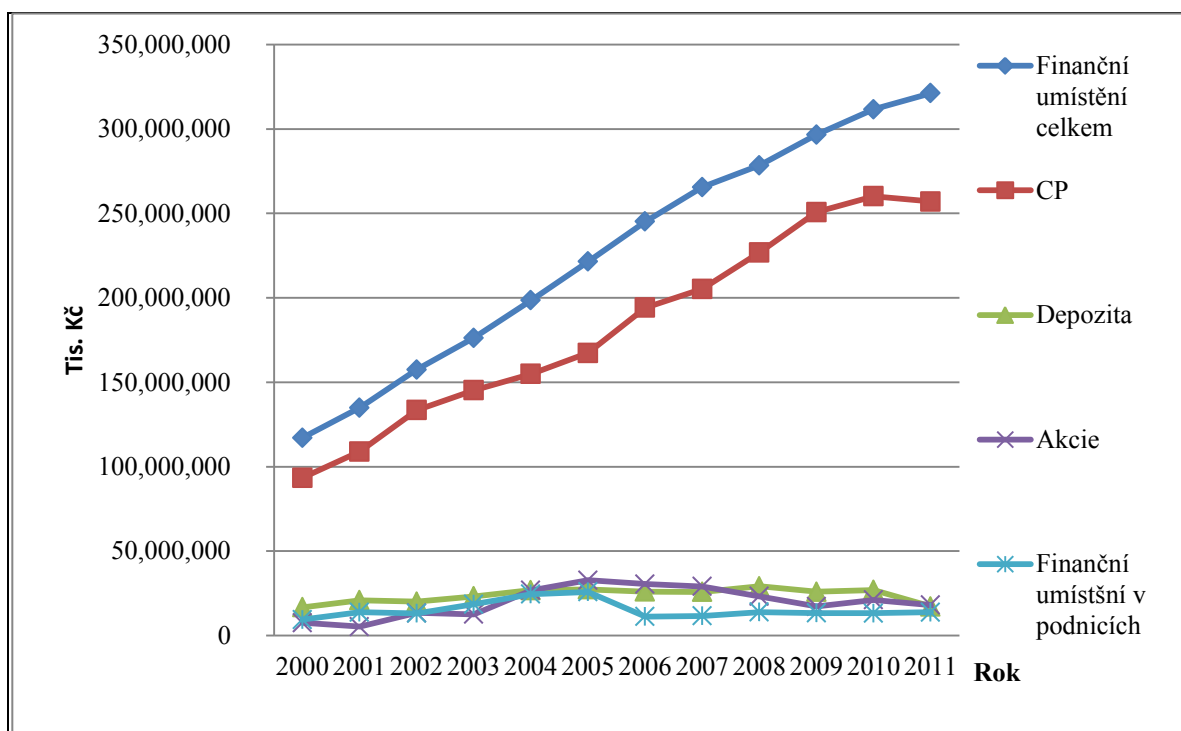
Tabulka 4.22 Vývoj finančního umístění (v tis. Kč)

Rok	finanční umístění				
	Celkem	CP	Depozita	Akcie	V podnicích
2000	117 100 238	93 393 223	16 680 824	7 576 262	9 442 257
2001	134 928 861	108 953 174	20 859 186	5 299 803	13 743 294
2002	157 473 421	133 536 699	20 037 292	13 417 989	13 098 161
2003	176 285 187	145 298 820	23 162 065	12 579 437	18 557 250
2004	198 574 817	154 893 816	26 884 226	26 771 463	24 475 565
2005	221 470 090	167 355 559	27 329 644	32 784 437	25 787 352
2006	245 148 802	194 204 983	26 003 560	30 480 586	11 259 690
2007	265 597 244	205 287 026	25 810 909	29 071 525	11 582 685
2008	278 412 632	226 853 171	29 156 366	23 219 390	13 880 270
2009	296 693 122	250 819 041	25 952 786	17 245 347	13 354 889
2010	311 615 106	260 179 368	26 978 018	21 067 127	13 180 159
2011	321 233 773	257 025 480	17 246 610	18 084 780	13 829 811

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Hodnota celkového finančního umístění od roku 2000 až do roku 2010 pozvolna rostla. V roce 2009 a 2010 patřil největší podíl z celkového finančního umístění dlouhodobým cenným papíry, které tvořily 79,1 % z celkového finančního umístění v tomto období. Další významnou položkou finančního umístění představují depozita u finančních institucí. Ta však nemají na celkové finanční umístění takový vliv, jako právě dlouhodobé cenné papíry. V roce 2011 činilo celkové finanční umístění 310 miliard Eur, kdy největší podíl na tomto celkovém umístění měly dlouhodobé cenné papíry, které tvořily téměř 83 %. Depozita v roce 2011 poklesla o téměř 36 % oproti předchozímu roku, a proto akcie a ostatní cenné papíry tvoří druhou významnou složku finančního umístění. Pro pojistitele je vždy nejlepší, když investuje své dočasné volné prostředky do takových druhů finančních instrumentů, které sebou nesou nejnížší riziko. Jsou jimi např. státní cenné papíry. Pokud se tedy zvyšuje hodnota finančního umístění do cenných papírů, je to pozitivní jev.

Graf 4.13 Finanční umístění (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

4.12 Struktura pojistného trhu

Tato část diplomové práce bude zaměřena na vývoj odvětví životního pojištění a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Údaje budou v tabulkách zobrazeny za celý pojistný trh a to za období od roku 2008 až po rok 2011.

4.12.1 Životní pojištění

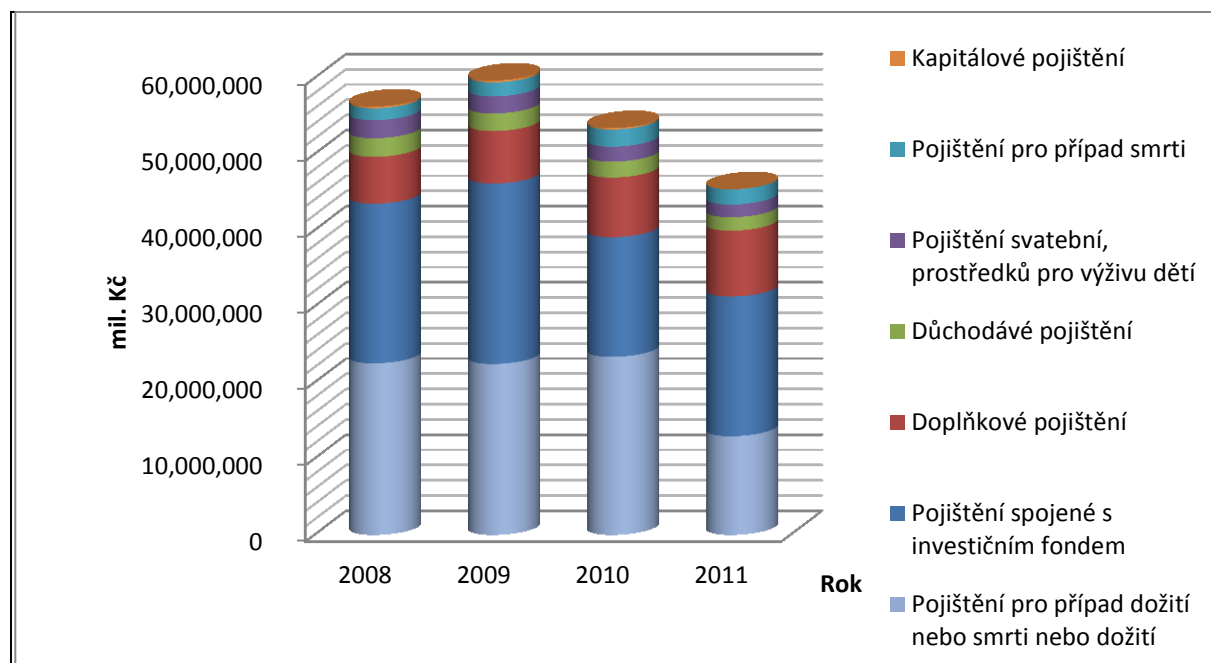
Z pohledu pojistného trhu bude sledován podíl jednotlivých druhů životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném. Vývoj životního pojištění závisí na vývoji ukazatelů pojistného trhu. V následující tabulce 4.23 budou zobrazeny druhy životního pojištění sledované za období 2008-2011. Zkratky, které budou uvedeny v následující tabulce, znamenají: PPPDSD – pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití, PIF – pojištění spojená s investičním fondem, DOP – doplňková pojištění, DŮP – důchodové pojištění, PSPVD – pojištění svatební, prostředků na výživu dětí, PPS – pojištění pro případ smrti, KP – kapitálové pojištění.

Tabulka 4.23 Struktura pojistného trhu - ŽP

Rok	PPDSD	PIF	DOP	DŮP	PSPVD	PPS	KP
2008	22 543 403	20 977 035	6 154 739	2 439 053	2 371 491	1 577 034	214 683
2009	22 455 436	23 705 177	6 896 331	2 308 249	2 240 513	1 851 547	239 827
2010	23 384 892	15 731 566	7 839 249	2 082 081	1 961 389	2 270 252	180 834
2011	12 965 296	18 355 421	8 651 955	1 767 011	1 666 341	2 002 541	13 304

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Pro názornost tabulky je zde uveden graf 4.14, který vystihuje vývoj životního pojištění na celkovém předepsaném pojistném za sledované období 2008-2011.

Graf 4.14 Struktura pojistného trhu – ŽP

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Z grafu je patrné, že v roce 2008 mělo na životním pojištění největší podíl pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití, jehož výše činila necelých 40 %. Velmi významný podíl mělo i pojištění spojené s investičním fondem, jehož výše se pohybovala okolo 38 %. Ostatní pojištění se nepodílela na přijatém pojistném v takové míře.

V roce 2009 byla situace na pojistném trhu v životním pojištění převážně stejná jako v roce 2008 jen s tím rozdílem, že se zvýšila velikost pojištění spojené s investičním fondem. Na velikost životního mělo pojištění s investičním fondem pojištění přibližně 43 % podíl a dosahovalo nejvyššího podílu za celé měřené období.

V roce 2010 se velikost pojištění pro případ smrti stále vyvíjí stejným způsobem jako v předchozích letech a pohybuje se na hranici 40 %. Oproti tomu dochází k prudšímu poklesu

velikosti pojištění spojené s investičním fondem, které se pohybuje jen okolo 30 %, což činilo propad o 13 % oproti předchozímu roku. V tomto roce se snížila i celková velikost životního pojištění.

Rok 2011 zaznamenává velký propad zájmu o pojištění pro případ dožití nebo smrti nebo dožití. Toto pojištění se z konstantního vývoje za období 2008-2010 propadá v roce 2011 a dosahuje jen okolo 27 % podílu na životním pojištění. Naopak velikost pojištění spojené s investičním fondem se oproti roku 2010 nepatrně zvýšilo a dosahovalo okolo 35 %. Ostatní druhy životního pojištění se vyvíjí konstantně a nemají velký vliv na vývoj celkové životní pojištění. To se ale za zkoumané období 2008-2011 neustále snižuje a jeho podíl na pojistném trhu začíná ztrácet.

U hodnocení životního pojištění je potřeba zmínit, že dynamika růstu tohoto ukazatele v posledních letech stoupá, v porovnání s neživotním pojištěním. U hodnocení ukazatelů výkonnosti se vždy hodnotí celkový ukazatel a ukazatel z pohledu ŽP a NP. Po zhodnocení daných ukazatelů lze prohlásit, že trh s životním pojištěním je stabilní.

4.12.2 Neživotní pojištění

Stejně jako u životního pojištění, tak i u neživotního pojištění budeme zkoumat vliv jednotlivých druhů neživotního pojištění na celkovou velikost předepsaného pojistného, který zobrazuje tabulky 4.24.

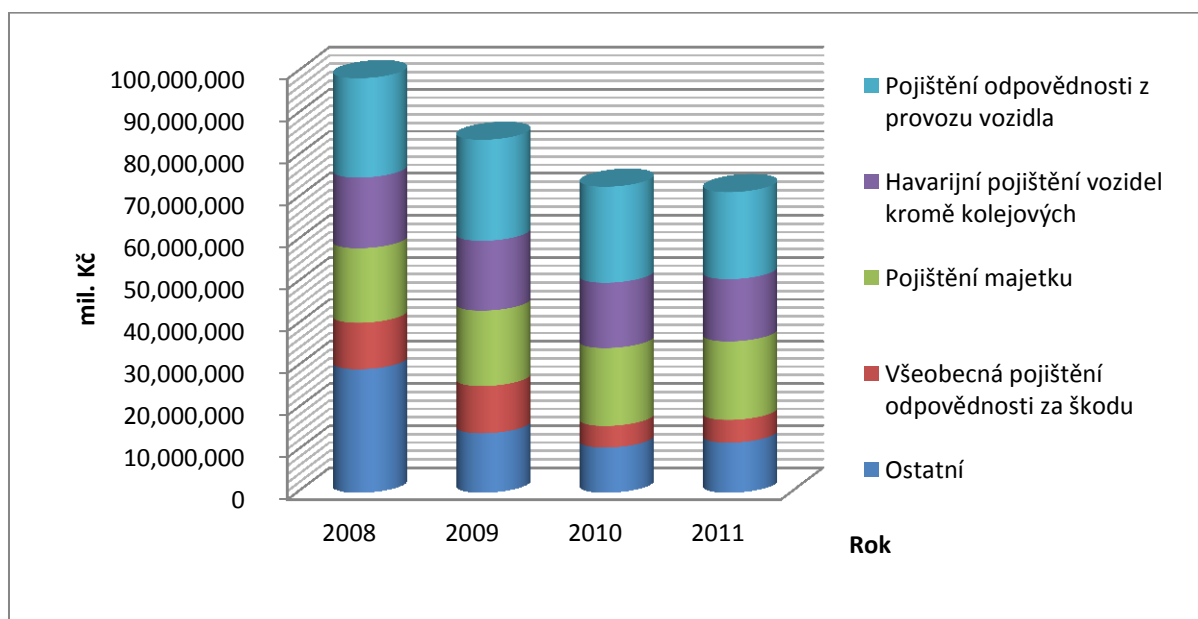
Tabulka 4.24 Struktura pojistného trhu – NP

Rok	Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla	Havarijní pojištění motorových vozidel kromě kolejových	Pojištění majetku	Všeobecná pojištění odpovědnosti za škodu	Ostatní
2008	23 621 838	16 789 857	17 733 540	11 038 215	29 347 757
2009	24 017 076	16 601 128	17 938 106	11 222 381	14 124 933
2010	22 824 409	15 524 968	18 519 668	5 129 622	10 741 991
2011	20 676 231	14 802 505	18 665 192	5 400 114	11 903 089

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

Pro lepší přehlednost tabulky 4.24 je zde graf 4.15, které přehledněji zobrazuje rozdělení jednotlivých druhů neživotního pojištění v letech 2008-2011.

Graf 4.15 Struktura pojistného trhu – NP

Zdroj: Výroční zprávy ČAP

V roce 2008 má největší vliv na velikost neživotního pojištění právě pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. To představuje téměř 30 % z celkového neživotního pojištění. Stejnou velikost představují i ostatní druhy neživotního pojištění. Pojištění majetku v roce 2008 tvoří společně s havarijním pojištěním každé asi 15 % na neživotním pojištění.

V roce 2009 dochází ke snižování velikosti neživotního pojištění a díky tomu také k poklesu jednotlivých druhů neživotního pojištění. Nepatrně se snížilo pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, které i přes tento pokles má v roce 2009 největší zastoupení v neživotním pojištění. Naopak ostatní pojištění se mírně snížila.

Rok 2010 je ve znamení stálého poklesu neživotního pojištění. Největší vliv v tomto roce má pojištění odpovědnosti z provozu vozidla okolo 33 % společně s pojištěním majetku, kdy velikost tohoto pojištění dosahuje okolo 30 % a zaznamenává jako jediné nárůst oproti předchozím obdobím.

Situace v roce 2011 je téměř totožná s rokem 2010 a je ve znamení snižování se velikosti neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném.

U neživotního pojištění na pojistném trhu nedochází k tak razantnímu nárůstu, jako u životního pojištění. V posledních letech si lidé vybírají, zda zvolit např. pojištění pro případ smrti, či pojištění domácnosti a zvažují, co je pro ně v danou chvíli důležitější, zda život, nebo majetek. Nelze však říci, zda tomu bude tak i v následujících letech.

4.13 Hodnocení pojistného trhu EU

Ke změně mnoha ekonomických oblastí, a také ke změně pojišťovnictví, dochází na českém pojistném trhu od 1. 5. 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Od tohoto data musela ČR začít uplatňovat v oblasti pojišťovnictví principy a nařízení, která souvisejí s nařízeními EU, jako např. volný pohyb zboží. Tato nařízení ovlivnily chod a vývoj českého pojistného trhu. Poslední kapitola diplomové práce bude zaměřena na evropský pojistný trh a analýzu některých ukazatelů tohoto trhu.

Vliv změn na českém pojistném trhu po vstupu ČR na jednotný evropský trh lze zkoumat z více pohledů. Nejvýznamnější srovnání bude v porovnání vývoje českého pojistného trhu s vývojem pojistného trhu EU. V evropském pojišťovnictví lze hodnotit pozici ČR z hlediska podílu na předepsaném pojistném, z pohledu struktury investičního portfolia, podle počtu zaměstnanců v pojišťovnictví, počtu pojistitelů a také podle hrubého předepsaného pojistného v rámci EU. Tyto všechny ukazatele lze hodnotit na základě statistik Comité Européen des Assurance (dále jen CEA) – European insurance in Figures.

CEA představuje dobrovolné mezinárodní sdružení pojišťoven a zajišťoven, které funguje již od roku 1953. Aktuálně v roce 2011 má CEA 32 členů a představuje přibližně 95 % celkového evropského příjmu z pojistného. Aktuální seznam členských zemí CEA nalezneme v příloze č. 1.

2.13.1 Vývoj ukazatele pojištěnosti v EU

Ukazatel pojištěnosti patří mezi nejvíce vypovídající ukazatel při měření role komerčního pojištění v ekonomice. Následující tabulka 4.23 zobrazuje vývoj podílu předepsaného pojistného na hrubém domácím produktu, tedy vývoj pojištěnosti, a to jak pro celý pojistný trh, tak i pro trh životního a neživotního pojištění ve sledovaném období 2000-2011. Ukazatel pojištěnosti je zobrazen jak pro český pojistný trh, tak i pro pojistný trh v EU. Pro přehlednost tabulky je zde graf 4.16. Zkratky uvedené v následující tabulce znamenají pojištěnost C – celkovou, ŽP – životního pojištění a NP – neživotního pojištění.

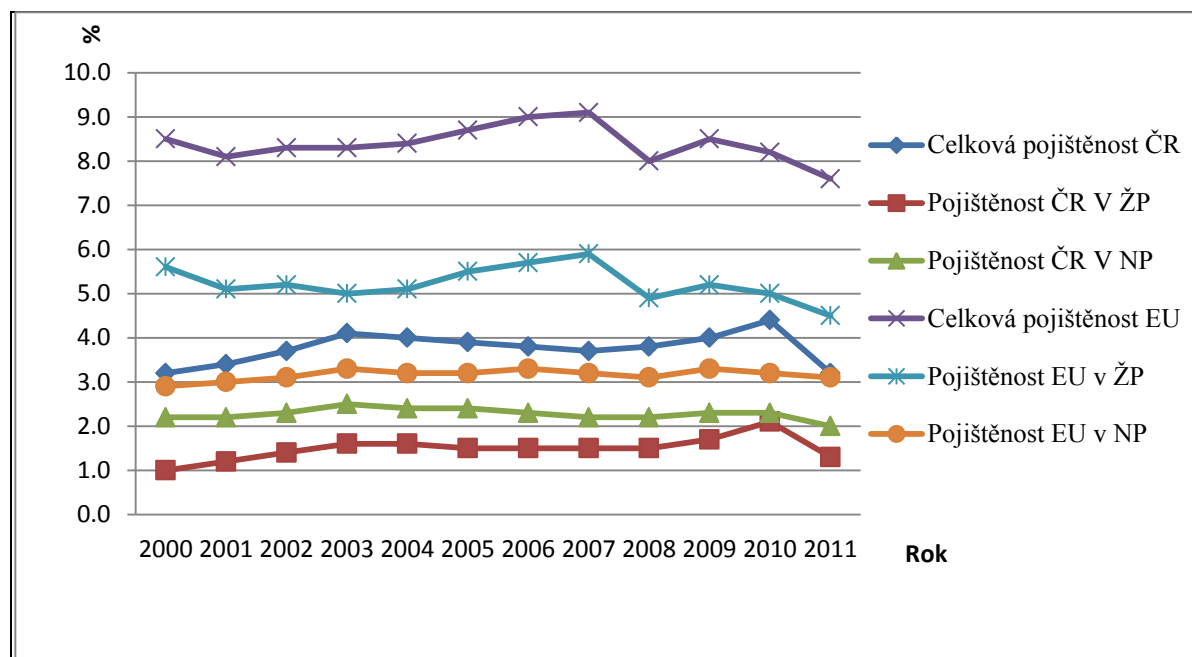
Tabulka 4.25 Pojištěnost v ČR a v EU (v %)

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pojištěnost ČR _C	3,2	3,4	3,7	4,1	4,0	3,9	3,8	3,7	3,8	4,0	4,4	3,2
Pojištěnost ČR _{ŽP}	1,0	1,2	1,4	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,7	2,1	1,3
Pojištěnost ČR _{NP}	2,2	2,2	2,3	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,0

Pojištěnost EU _C	8,5	8,1	8,3	8,3	8,4	8,7	9,0	9,1	8,0	8,5	8,2	7,6
Pojištěnost EU _{ŽP}	5,6	5,1	5,2	5,0	5,1	5,5	5,7	5,9	4,9	5,2	5,0	4,5
Pojištěnost EU _{NP}	2,9	3,0	3,1	3,3	3,2	3,2	3,3	3,2	3,1	3,3	3,2	3,1

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

Graf 4.16 Podíl pojistného na HDP (v %)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

Pokud porovnáme tento ukazatel za celé sledované období, je z něj vidět odlišnost českého a evropského pojistného trhu. Aby se Česká republika přiblížila standardu EU, musely by být překonány rozdíly. Jedná se např. o důchodový systém, sociální zabezpečení, životní úroveň obyvatelstva a také větší motivovanost lidí, aby se pojistily. Musely by být provedeny řady změn a také přijata mnohá opatření a reformy, aby se česky pojistný trh mohl porovnávat s trhem EU.

Pojištěnost na pojistném trhu v ČR, ať už celková nebo pro ŽP a NP se do roku 2003 pohybovala v mírném růstu. Podíl předepsaného pojistného na HDP za celý pojistný trh dosahoval v roce 2003 hodnoty 4,1 % a jednalo se nejvyšší hodnotu naměřenou za sledované období, která však byla v roce 2010 překonána a celková pojištěnou činila 4,4 %.

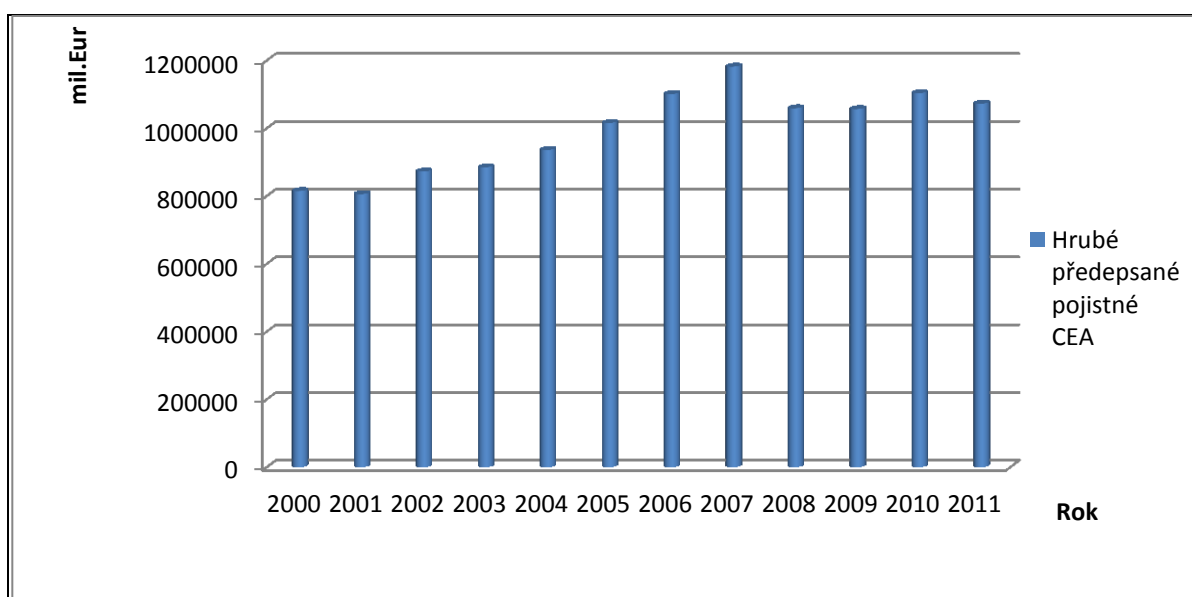
Celková pojištěnost EU se pohybovala v rozmezí mezi 8,5-9 %, nejnižších hodnot dosahovala v roce 2008 a to 8 % a bylo to zapříčiněno nastupující ekonomickou krizí a poklesem úrovně pojistného trhu v mnoha ekonomicky vyspělých zemí EU. Avšak rok 2011 předčil i krizový rok 2008 a hodnota celkové pojištěnosti činila jen 7,6 %. V roce 2009 bylo vidět, že se pojistný trh snaží z nepříznivé ekonomické situace vzpamatovat, avšak od roku

2009 dochází k poklesu pojištěnosti na celém evropském trhu a vývoj na českém pojistném trhu kopíruje do určité míry trh evropský, který má na český pojistný trh značný vliv.

4.13.2 Vývoj předepsaného pojistného za členy CEA

Důležitým z ukazatelů výkonnosti pojistného trhu je hrubé předepsané pojistné. Tento ukazatel vypovídá o významu, úrovni a rozsahu pojistného trhu. Následující graf 4.17 a 4.18 vychází z hodnot tabulky v příloze č. 4. Graf 4.17 zobrazuje vývoj hrubého předepsaného pojistného členů CEA za sledované období 2000-2008.

Graf 4.17 Hrubé předepsané pojistné členu CEA (v mil. Eur)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

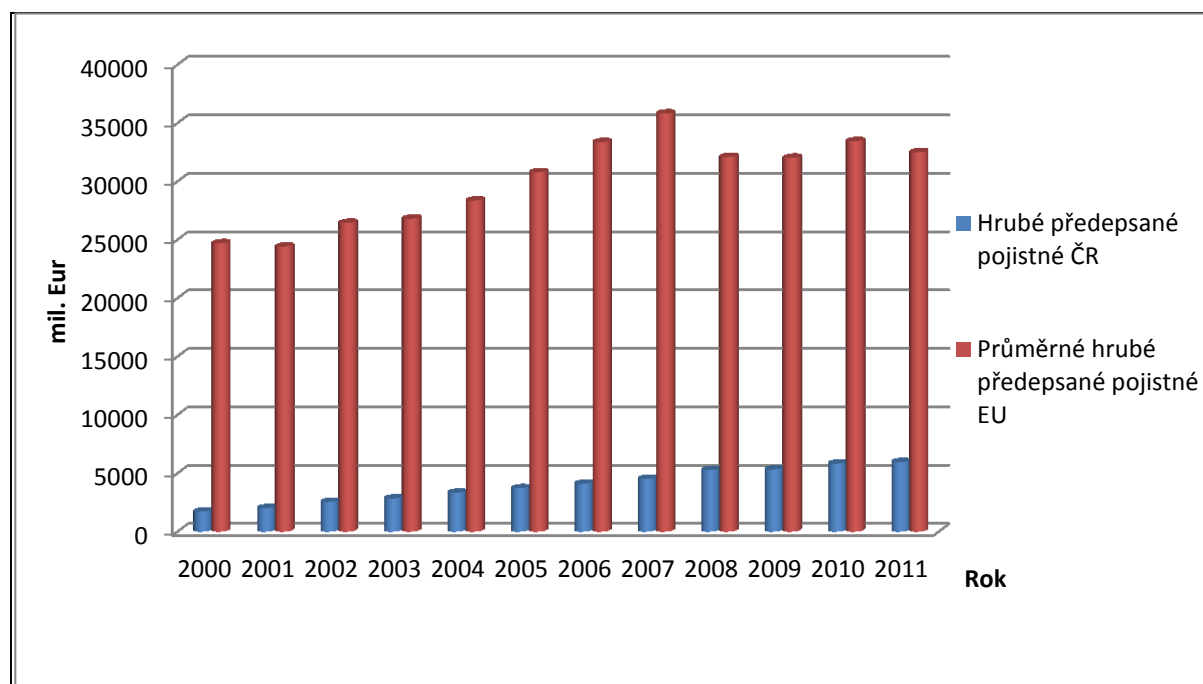
Ve sledovaném období lze až do roku 2007 pozorovat rostoucí trend hrubého předepsaného pojistného. Od roku 2008 po rok 2011 vykazují nestálý trend, klesají a stoupají v mírných intervalech. Pokles hrubého předepsaného pojistného byl zapříčiněn nástupem ekonomické krize, která ovlivnila celou oblast pojišťovnictví. Rok 2009 představuje stejnou situaci, která nastala v roce 2008. Hodnota hrubého předepsaného pojistného je konstantní, i když se očekávalo, že by mohlo dojít k mírnému nárůstu. Ten nastává až v roce 2010, což znamená, že se evropský pojistný trh začíná pomalu vyrovnávat ze situací, která vznikla v důsledku ekonomické krize. Rok 2011 je ve znamení mírného poklesu, který však nebyl tak prudký, jako tomu bylo v roce 2008. Pokles byl zapříčiněn situací na evropském pojistném trhu v životním pojištění, které tvoří více jak 65 % předepsaného pojistného.

Ve vyspělých ekonomických zemích kladou lidé na životní pojištění větší důraz než na českém pojistném trhu. Lidé nespolehnají na pomoc ze strany státu, která je poskytována ve

stáří, ale snaží se zabezpečit si stáří pomocí právě již zmiňovaného životního pojištění. V České republice je tomu naopak, lidé si na stáří spoří stále méně a doufají v pomoc státu v podobě sociálního důchodového pojištění.

Aby při porovnávání českého a evropského pojistného trhu nedocházelo ke zkreslování informací, jelikož členské země v CEA mají různou ekonomickou úroveň, hodnoty za jednotlivé členské země za evropský pojistný trh budou zprůměrovány a to u všech následujících porovnání ukazatelů českého a evropského pojistného trhu. Následující graf 4.18 zobrazuje hodnoty průměrného hrubého předepsaného pojistného za země CEA a hrubého předepsaného pojistného za ČR.

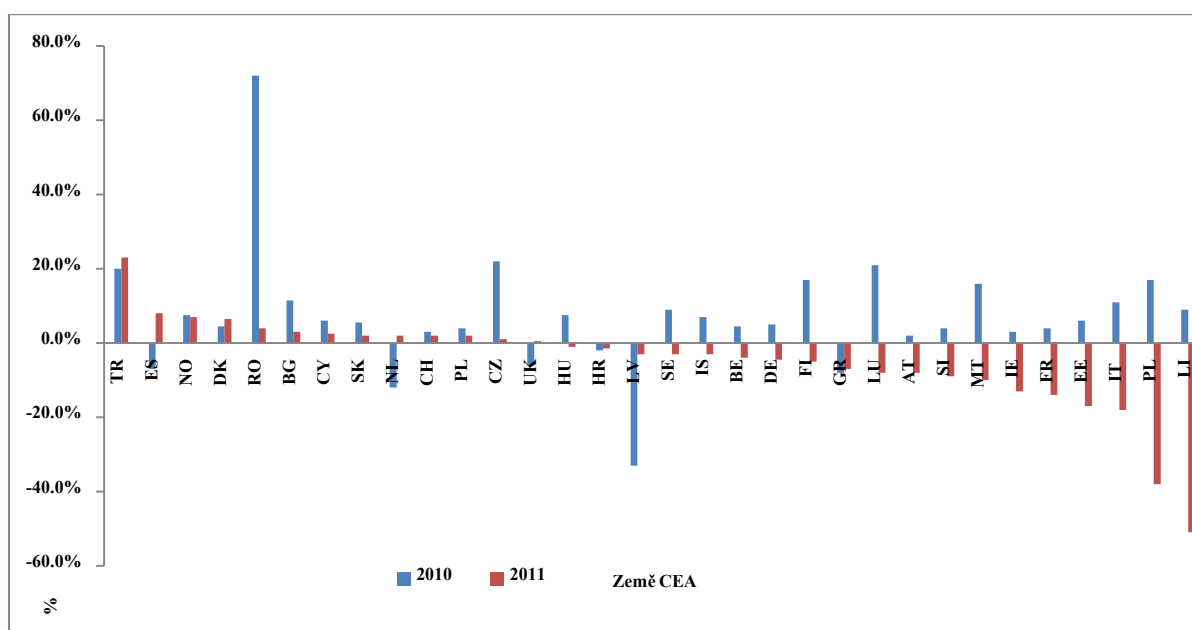
Graf 4.18 Hrubé předepsané pojistné ČR a průměrné hrubé předepsané pojistné za CEA (v mil. Eur)

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

Z grafu lze vypožorovat, že u ukazatele hrubého předepsaného pojistného až do roku 2007 kopíruje český trh vývoj tohoto ukazatele na evropském pojistném trhu. Dochází k růstu tohoto ukazatele na evropském trhu a roste i český pojistný trh. Zlom nastává v roce 2008, kdy dochází k poklesu evropského hrubého předepsaného pojistného, ale na českém pojistném trhu je vykazován mírný růst až do roku 2011. Evropská trh se od roku 2008 do roku 2011 pohybuje nestále, pozvolna roste a klesá. Nominální růst celkového předepsaného pojistného podle jednotlivých zemí CEA za období 2010 a 2011 lze vyčíst z grafu 4.19. Seznam členských zemí CEA a jejich zkratky jsou zobrazeny v příloze č. 1.

Graf 4.19 Nominální růst celkového předepsaného pojistného podle zemí CEA (v %)

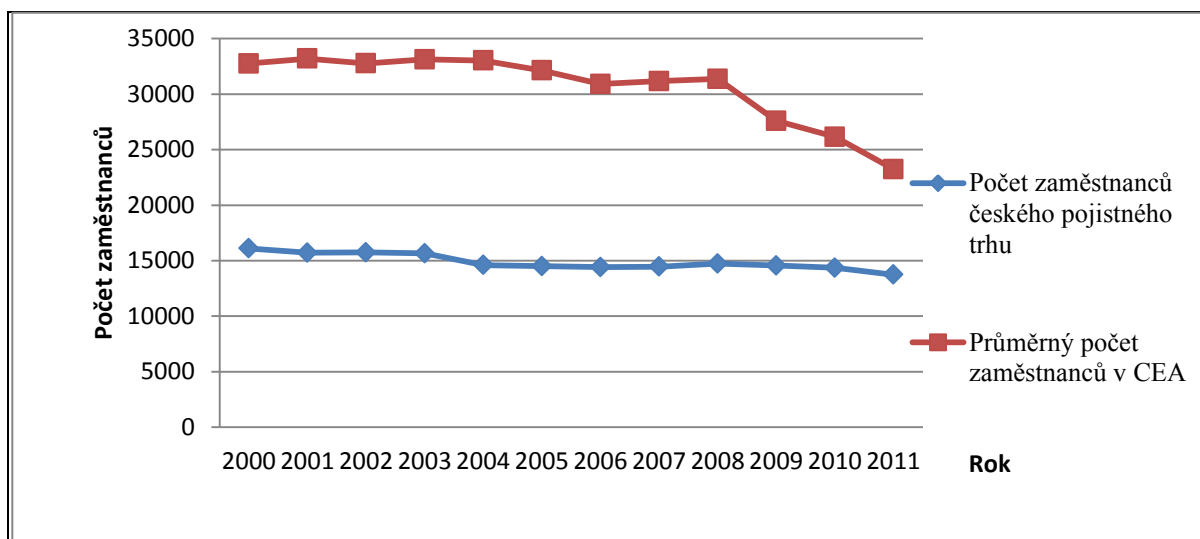
Zdroj: Výroční zpráva CEA

Z následujícího grafu, který zobrazuje nominální růst celkového předepsaného pojistného u všech zemí z CEA je patrné, že k růstu předepsaného pojistného v mnoha zemích nedocházelo. V roce 2010 dosáhlo nejvyšší nominálního růstu celkového předepsaného pojistného Rumunsko, tato hodnota se pohybovala okolo 72 %. Kromě Litvy, Řecka, Estonska Norska a UK vykazovaly zbylé země z CEA růstu. Litva dosáhla v roce 2010 největšího poklesu celkového předepsaného pojistného a to o 33 %. V roce 2011 dochází k situaci, kdy z celkových 32 zemí z CEA vykazuje jen 11 národních trhů nominální růst celkového předepsaného pojistného. Nejhorší propad zaznamenalo Lichnštėjnsko, a to 51 %. Také Portugalsko dosáhlo velkého propadu 38 %. Největší nárůst zaznamenalo Turecko 23 %. Celkový růst je opět připisován životnímu pojištění, kdy se lidé snaží zvyšovat úspory domácností.

4.13.3 Vývoj ostatních ukazatelů za členské země CEA

Průměrný počet zaměstnanců v CEA a počet zaměstnanců na českém pojistném trhu zobrazuje graf 4.20.

Graf 4.20 Průměrný počet zaměstnanců v CEA a počet zaměstnanců na českém pojistném trhu

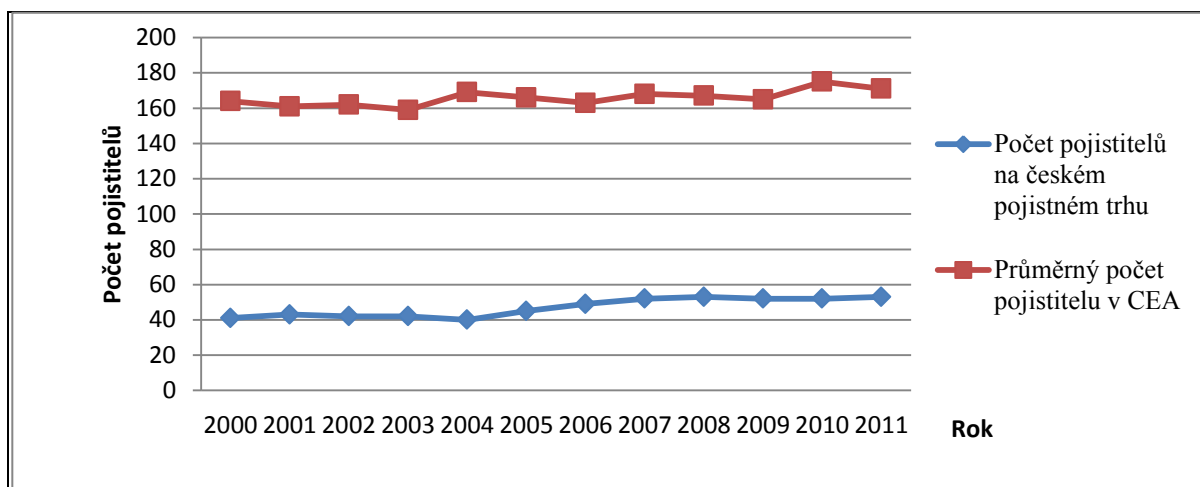
Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

Počet zaměstnanců na českém pojistném trhu se ve sledovaném období 2000-2011 pohybuje okolo 15 000 osob. Evropský trh a jeho průměrný počet zaměstnanců se do roku 2004 pohyboval v konstantní výši, poté se počet zaměstnanců začal pomalu snižovat a v roce 2006 nastal prudký pokles. Tento pokles je zapříčiněn využíváním moderních technologií a v některých ekonomicky vyspělých zemích se lidská práce začala nahrazovat počítačovou technikou. V roce 2000 byl průměrný počet zaměstnanců přibližně 33 000, kdežto v roce 2011 činil průměrný počet zaměstnanců jen okolo 23 000. Pokles za 11 let je 10 000 osob. Aktuálně pro rok 2011 má nejvíce zaměstnanců v pojišťovnictví ze zemí CEA Německo a to 215 000 osob a na druhém místě skončila Francie, která má 147 000 zaměstnanců.

Graf 4.21 zobrazuje vývoj počtu pojistitelů v CEA a na českém pojistném trhu. V České republice působila v 90. letech jen jedna pojišťovna, která tvořila na českém trhu monopol. Postupně probíhal přechod od fungování od jedné pojišťovny na trhu ke strukturovanému pojistnému trhu a počet pojišťoven začal narůstat. Oproti tomu je v zemích EU typické, že je trh ovládán několika velkými a silnými pojišťovnami. Ostatní menší pojišťovny tvoří jen doplňkovou roli z hlediska objemu obchodů na daném trhu.

Díky velké konkurenci lze z grafu vyznat, že na evropském pojistném trhu má průměrný počet zaměstnanců klesající trend.

Graf 4.21 Průměrný počet pojistitelů v CEA a počet pojistitelů na českém pojistném trhu

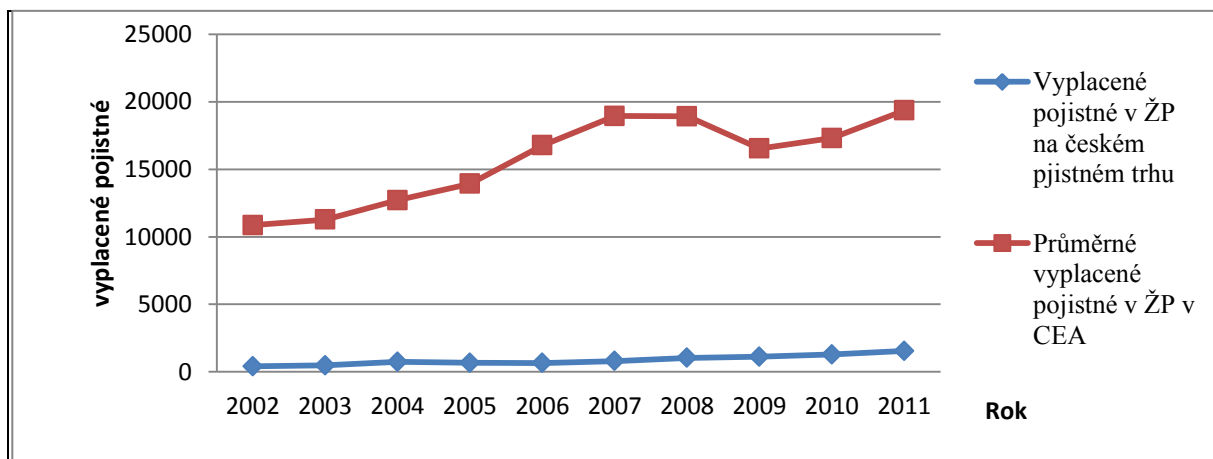

Zdroj: Výroční zprávy ČAP, výroční zpráva CEA

Na evropském pojistném trhu provádí pojišťovací činnost 32 zemí z CEA. Počet pojistitelů se od roku 2000 pohybuje v neustálých výkyvech nárůstu a úbytku a je velmi nestálý. Po celé sledované období se průměrný počet pojistitelů pohyboval mezi 150 až 170 pojistiteli na daném trhu. Na českém pojistném trhu je patrný od roku 2004 mírný růst počtu pojistitelů, což je dáno vstupem ČR do EU a tím otevřením českého pojistného trhu pro země v EU. Celkově se počet pojistitelů na českém pojistném trhu pohybuje okolo 50 pojišťoven.

Ukazatel průměrného pojistného v životním pojištění za země CEA a pojistné v životním pojištění na českém pojistném trhu zobrazuje následující graf 4.22 a za sledované období od roku 2002-2011 zobrazuje vývoj tohoto ukazatele.

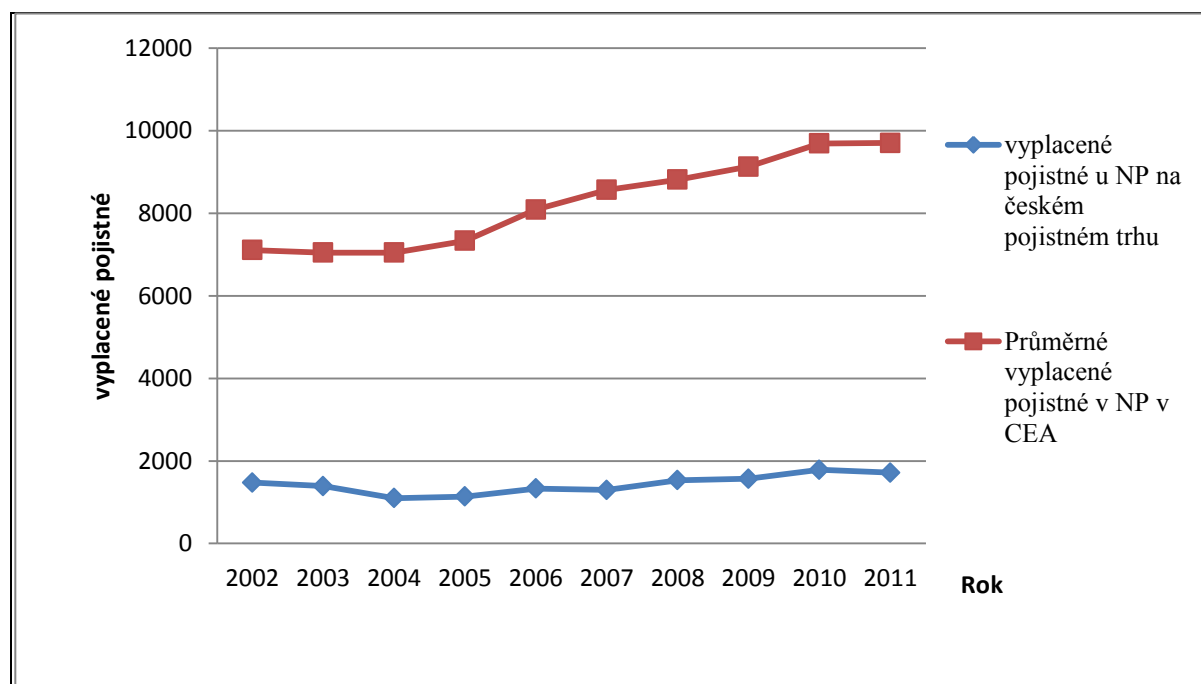
Graf 4.22 Průměrné pojistné v ŽP za země CEA a vyplacené pojistné v ŽP na českém pojistném trhu

Zdroj: Výroční zpráva CEA

V roce 2002 byla hodnota průměrného pojistného v životním pojištění v CEA okolo 10 000 mil a rostla až do roku 2007, kdy dosahovala hodnoty okolo 19 000 mil Eur. V roce 2008 a 2009 prudce poklesla na 16 000 mil. Eur. Tento pokles byl zapříčiněn snížením zájmu o životní pojištění a tím se snížily i dávky průměrného vyplaceného pojistného v CEA. Rok 2010 je ve znamení mírného nárůstu a rok 2011 ve znamení zvýšení hodnoty průměrného vyplaceného pojistné v životním pojištění o 2 % a hodnota se pohybovala okolo 20 000 mil. Eur a byla nejvyšší za celé sledované období. Na tuto nejvyšší hodnotu průměrného pojistného mají vliv především země z CEA jako Německo, VB, Francie a Itálie, které dohromady představují téměř 75 % z celého evropského vyplaceného pojistné v ŽP.

Graf 4.23 Průměrné pojistné v NP za země CEA a pojistné v NP na českém pojistném trhu

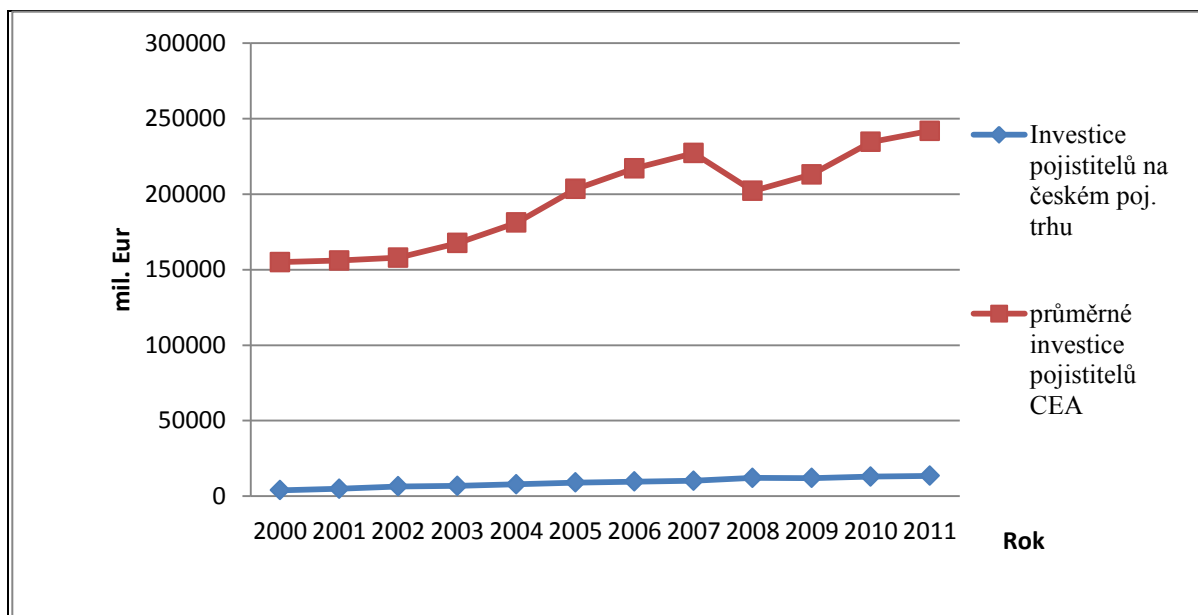
Zdroj: Výroční zpráva CEA

Hodnoty průměrného vyplaceného pojistného za země CEA jsou o poznání nižší v neživotním pojištění, než u životního pojištění. Sledované období tohoto ukazatele je od roku 2002 po rok 2011. Mezi tři členské země, které nejvíce ovlivňují hodnotu průměrného pojistné v neživotním pojištění za celý pojistný trh, patří Francie, Německo a Nizozemsko. Tyto země ohlásily, že u hodnoty průměrného pojistného došlo k zvýšení, i když ostatní země zaznamenaly stagnaci nebo pokles. Od roku 2002 do roku 2004 vykazuje průměrné vyplacené pojistné v NP v CEA konstantní hodnoty. Od roku 2004 je patrný prudký nárůst této hodnoty. Je to i dáno tím, že na pojistném trhu díky vstupu nových 10 zemí do EU a tím se zvýšila i konkurence pojišťoven na evropském trhu a jejich nabídka neživotního pojištění je širší, než

tomu bylo doposud. V roce 2010 se snížil o 20 % zájem o pojištění motorových vozidel a zájem o pojištění majetku klesl o 4 %. V roce 2011 se hodnota průměrného pojistného v neživotním pojištění zůstává konstantní s rokem 2010. Na českém pojistném trhu se hodnota vyplaceného pojistného pohybuje v rozmezí let 2004-2011 v pozitivním nárůstu a vyplývá z toho, že lidé si u neživotního pojištění jako např. pojištění majetku spoří více, než tomu bylo v předchozích letech.

Následující graf 4.24 zobrazuje průměrné investice členů CEA a investice pojistitelů na českém pojistném trhu v období let 2000-2011.

Graf 4.24 Průměrné investice členů CEA a investice pojistitelů na českém pojistném trhu (v mil. Eur)

Zdroj: Výroční zpráva CEA

Na českém pojistném trhu se investice pojistitelů pohybují v mírném rostoucím trendu, ale pokud to srovnáme se zeměmi, které jsou členy CEA, porovnávání hodnot investic je trochu zkreslující, jelikož na evropském pojistném trhu se hodnota průměrných investic pohybuje několikanásobně výše, než je tomu u českého pojistného trhu. Na českém trhu se hodnota investic pojistitelů pohybuje v roce 2000 okolo 4000 mil. Eur, a v roce 2011 okolo 13 500 mil. Eur. Je zde vidět, že se hodnota investic zvyšuje. Je to dáno velikostí kapitálu pojistitelů. Na evropském pojistném trhu byla hodnota průměrných investic v roce 2000 pětinasobně vyšší, než u českého trhu a rostla až do roku 2007. V roce 2008 došlo k prudkému poklesu hodnoty investic, který nastal v důsledku tlaku, který byl vyvinut na akciových trzích. Tento pokles představoval přibližně 12 % snížení hodnoty průměrných investic na evropském pojistném trhu. V polovině roku 2009 se pojistné trhy začaly

vzpamatovávat ze situace v předchozím roce a snaží se, aby pojistný trh začal fungovat tak, jak tomu bylo před situací v roce 2008 a nástupem krize.

5 Závěr

Nedílnou součástí života většiny lidí je pojištění. Lidé si začínají uvědomovat, že nelze jen spoléhat na pomoc ze strany státu v určitých sociálních oblastech a snaží se tuto situaci řešit sami, využíváním všech možností, které řeší odstranění nepříznivých důsledků vyvolaných různými živelnými událostmi či nežádoucím chováním lidí. Tyto všechny nepříznivé jevy řeší právě pojištění.

Globalizace má velký vliv na nabídku poskytovaných služeb na pojistném trhu. Díky zvyšující se konkurenci se pojistitelé snaží svým klientům nabídnout takové produkty, které by byly srovnatelné s nabídkou pojišťoven ze členských států. Dochází také ke zkvalitnění poskytovaných služeb. V roce 2008, kdy nastoupila světová finanční a ekonomická krize, se narušil příznivý vývoj pojišťovnictví. Dopady krize ovlivnily především bankovní sektor. Sektor pojišťovnictví, který je ve většině případů konzervativní, byl zasažen také, avšak ne v takovém rozsahu, jako tomu bylo u bankovního sektoru.

Podíl životního pojištění na pojistném trhu je ve srovnání s neživotním pojištěním stále menší. Avšak u životního pojištění je dynamika růstu v posledních mnohem rychlejší, než u neživotního pojištění. Aby bylo možné potvrdit toto tvrzení, je v diplomové práci provedena analýza pojistného trhu pomocí kvantitativních a kvalitativních ukazatelů.

Nejprve provedeme analýzu kvalitativních ukazatelů, tedy ukazatelů škodovosti a pojištěnosti. Ukazatel škodovosti má nerovnoměrnou tendenci vývoje, v průběhu sledovaného období neustále klesá a roste. Je to zapříčiněno zejména nerovnoměrným vývojem u vyplacených pojistných plnění. Nejvyšší hodnoty bylo u tohoto ukazatele dosaženo v roce 2011, kdy se pohybovala okolo 70 %. Pro pojistitele to v tomto roce znamenalo, že náklady vynaložené na výplatu pojistného plnění dosáhly výše 70 % a je pro něj žádoucí, aby se hodnota ukazatele pojištěnosti pohybovala okolo 50 %

U ukazatele pojištěnosti dochází od roku 2003 k poklesu, důvodem je rychlejší růst HDP než předepsaného pojistného. Klesající trend pojištěnosti byl pozastaven v roce 2008. Od tohoto roku se až do roku 2010 hodnota pojištěnosti vyvíjí okolo hranice 4 % a tedy pozitivně. V roce 2011 však dochází opět k poklesu.

Hlavním z kvantitativních ukazatelů je ukazatel předepsaného pojistného. Tento ukazatel hodnotí úroveň pojistného trhu. Vývoj celkového předepsaného pojistného za celý pojistný trh má rostoucí tendenci. Pro pojistitele je to dobré znamení, že lidé jsou ochotni akceptovat určitou částku, která se vyplácí za poskytnutou pojistnou ochranu.

Zvyšující se počet pojišťoven a také zvyšující se celkový počet uzavřených pojistných smluv je z pohledu pojistníka pozitivní. Díky zvyšujícímu se počtu pojišťoven je nabídka pojistných produktů větší a vytváří i nové pojistné produkty, schopné plnit individuální přání zákazníků. Pokud však zvyšující se počet pojišťoven budeme zkoumat z pohledu pojišťoven, vytváří se na pojistném trhu větší konkurence a dochází k cenovým válkám mezi pojišťovnami a k boji o klienty. Má to však i pozitivní vliv pro pojištěné osoby, jelikož sazby pojistného díky konkurenci stagnují či klesají.

Vývoj českého pojistného trhu ve sledovaném období vykazoval stejné tendence, jako trh evropský či světový. Z ekonomické krize se pomalu začal vzpamatovávat, i když český pojistný trh nezasáhla tak výrazně, jako trh světový. V porovnání s pojistným trhem EU však nedosahoval český pojistný trh takové úrovně u většiny porovnávaných ukazatelů. Z analýzy, která byla provedena lze však konstatovat, že český pojistný trh zaujímá na jednotném evropském pojistném trhu důstojné postavení.

Na závěr lze o vývoji českého pojistného trhu říci, že ve sledovaném období, že i přes snižující se hodnoty některých ukazatelů a také díky konstantním či zlepšujícím se hodnotám ostatních ukazatelů, dosahoval pozitivních hodnot. Pojišťovnictví tvoří stabilizační prvek celé ekonomiky našeho státu a současná situace na pojistném trhu tvoří předpoklad, který znamená pro budoucí období perspektivní rozvoj v této oblasti.

Seznam použité literatury

- [1] ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh*. Praha: GRADA, 2002. ISBN 80-210-2495-X.
- [2] Česká národní banka. *Základní informace*. Dostupné na:
www.cnb.cz
- [3] Česká asociace pojišťoven. *Výroční zprávy*. Dostupné na:
www.cap.cz
- [4] CEA. *Cea.eu* [online]. c2013 [cit. 2013-04-04]. About the CEA. Dostupné z WWW:
<<http://www.insuranceeurope.eu/facts-figures/statistical-publications/european-insurance-in-figures>> .
- [5] DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: EKOPRESS, 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.
- [6] DUCHÁČKOVÁ, E., DAŇHEL, J. *Teorie pojistných trhů*. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-015-7.
- [7] DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2.
- [8] MAJTÁNOVÁ, A., J. DAŇHEL, E. DUCHÁČKOVÁ a E. KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví – teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
- [9] DORFMAN, Mark S. *Introduction to risk management and insurance*. 8th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall, c2005, xxix, 575 p. ISBN 01-314-4958-3.
- [10] Zákon č 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- [11] Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí
- [12] Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě

Seznam zkratek

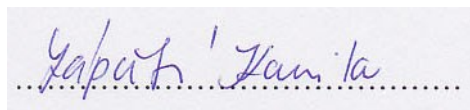
apod.	a podobně
a.s.	akciová společnost
atd.	a tak dále
C	celková
CEA	Comité Européen des Assurances
č.	číslo
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČKP	Česká kancelář pojistitelů
ČNB	Česká Národní banka
ČR	Česká republika
DOP	doplňkové pojištění
DŮP	důchodové pojištění
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HHI	Herfindahl-Hirschmanův indexu
KP	kapitálové pojištění
mil.	milión
mld.	miliarda
např.	například
NP	Neživotní pojištění
PIF	pojištění spojená s investičním fondem
PPPDSP	pojištění pro případ smrti, nebo pojištění pro smrti nebo dožití
PPS	pojištění pro případ smrti
PSPVD	pojištění svatební, prostředků na výživu dětí
Sb.	Sbírky
ÚDPP	Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění
ŽP	Životní pojištění

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26.4.2013

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink. The signature appears to read 'Zápařková Kamila' and is written over a dotted line.

Bc. Kamila Zápařková